

KOSTANTİNİYYE

HABERLERİ

Gazetemizin kapatılmasına tepkiler sürüyor

K ostantiniyye Haberleri gazetesi'nin kapatılmasına tepkiler artarak ve yayılarak sürüyor, en ilginç yanı da yasa adamı olan avu-

katların, gerek yayın organları ve gerekse doğrudan mektupları ile bu sansürü kınamaları. Tepkileri be-
gelemeyi sürdürüyoruz. ☞

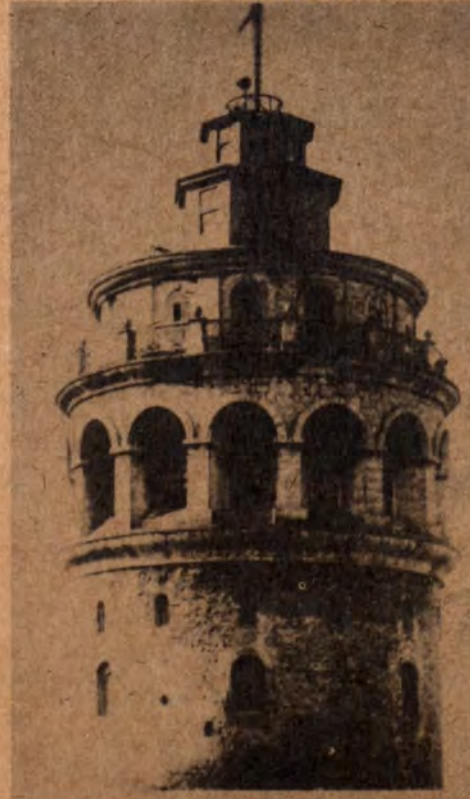
BİZİM ŞEHİR*

HABERLERİ

(Yıl : 3, Sayı : 21) Mayıs 1991

Fiyatı : 5000 TL. (KDV Dahil)

İstanbul "tek" dir PARÇALANAMAZ...

Ş ehirimizin parçalanarak kendisinden birkaç il üretilmesi yolunda, An-
kara'nın açmış olduğu tartışmalar sürüyor. Ancak İstanbul tarihten
gelen bütünlüğü ile iki yakalı, geniş bir metropoldür ve bölünmesi
çeşitli sorunlar yaratacağı gibi şehrin tarihsel yapısını da etkileyecektir.
Gazetemiz, şehrimizin bölünmesine ve çeşitli seçim hesapları ile par-
çalanmasına da karşıdır.

BAŞYAZI

"İST. FED. CUM." HOPPALAAA..

★ İstanbul belediye başkanı Nurettin Sözen gazetemizde yayımlanan röporta-
jında; İstanbul'un bölgelere ayrılarak birkaç şehir haline getirilmesi düşüncesinin
ardında politik oy-seçim hesaplarının yattığını söylemişti.

★ "Ateşkes" in ardından baş gösteren Irak'taki iç savaşta çeşitli etnik ve dinci
grupların egemenlik arayışı içinde oldukları görülüyor.

★ Kürt liderleri Türkiye'yi sessizce ziyaret edip, üst düzeyde görüşmeler yapı-
yorlar; bu görüşmelerin ardından, Fransa, Belçika dahil her kafadan bir başka
ses çıkıyor. Ardından da İran, Suriye ve Türkiye, Irak'ın var olan sınırlarının de-
ğişmemesini yeğlediklerini açıklıyorlar.

★ Federal bir yapısı olan Yugoslavya kaynıyor.

★ Ekonomik sonuçlar açısından başarısız tartışılmayan Cumhurbaşkanı T. Özal'ın
S.S.C.B. gezisinin siyasal yanları dikkatle izlenmeye değer ve özellikle sınırları-
mızı oluşturan Türk Cumhuriyetlerinin davranışları, verilen demeçlerdeki yakın-
lık işaretleri yarına ışık tutuyor.

2. Dünya savaşının sona ermesinin ardından, dünya tarihinin en önemli dö-
nemlerinden birine tanık olduğumuz gerçeğini yadsımıyoruz.

Turgut Özal'ın, kendisinden önceki siyasilere ve Cumhurbaşkanlarına benze-
meyen, nevi şahsına münhasır bir yönetim, karar alma ve uygulama sisteminde sa-
hip olduğu gerçeğini de yadsımıyoruz.

Binlerce yıllık tarihi olan İstanbul'un, kendi dinamiği ile büyüyene ve büyüme-
sinin yarattığı sıkıntıların kendisinden menkul olmadığının herkesçe bilindiği ve
Avrupa ile Asya'yı birleştiren köprü görevini coğrafi yapısı sayesinde edinmiş bir
metropol olduğu gerçeklerinin de unutulmaması gerektiğine inanıyoruz.

Bizim Şehir Haberleri ☞

SON DURUM

* Nuruosmaniye Caddesi, Alibaba Türbesi, Adem Yavuz ve
Türbedar Sokakları yaya bölgesi olarak düzenlendi ve araç trafiğine
kapatıldı. * Kağıthane Deresi İslah Çalışmaları'na başlandı. * İstanbul'a
yolda 50 milyon metre küp su sağlayacak Sazlıdere Barajı inşaatı başladı. * Son
on yılda 18 bin hektarı yok ettiğimiz İstanbul ormanlarından Sultanbeyli, Beykoz,
Alemdağ ve Kartal'dakilerin çevresi 180 km telle çevrildi. 580 bin hektar orman halen
açıkta. * Halic kıyısındaki Dalan parkları Moloz doldu. Halic yine kokuyor. Kollektör inşaatı
sürüyor. * 40 yıldır yerinden oynatılmayan Kazlıçeşme dericileri Mayıs'ta Tuzla Organize Deri Sanayi
Bölgesi'ne taşınacak. * Büyükşehir belediyesinin memur sayısı 1989'dan beri 570, işçi sayısı ise 1000 kişi
arttı. Belediyeler personel harcamaları için bütçelerinin % 50 sini ayırıyorlar. * Hava kirliliği WHO standart-
larının otuz kat üzerine çıktı. * Dalan'ın Aksaray - Ferhatpaşa arası tamamlanan Hızlı Tramvay projesinin ikin-
ci bölümü Nisan ayında başlatılıyor. * Gürlütlü Kontrol Yönetmeliğinin şehir merkezlerinde 55-65 desibel olarak
sınırladığı gürlütlü düzeyi şehrimizde 80 db olarak gerçekleştiriyor. * 1926 dan beri yapıp, yapılıp bozulup
Beyazıt meydanı; bu yönetim tarafından da yapıp, bozulacak. ☞

EDITÖRE GÖRE

Kerim Fersan

KOSTANTİNİYYE isminin savunulması nöbetini geçen aydan bu aya devralanlar arasında; Prof. Semavi EYİCE, Prof. Mümtaz SOYSAL, ADALET ve YAPI Dergileri de var: Mutlu olmamak mümkün değil bu ilgi ve destek karşısında. O nedenle bizim takım kulakları ağzında hazırladı elinizdeki sayıyı.

Bu sefer oldukça küçük (ama çok değil) bir yenilik yaptık ve İstanbul'da 'Son Durum' ile; çeşitli haber spotlarını birleştirip size bir fikir vermeye, belki bu sayede her gün bizlere adeta zorla yutturulan günlük çöküşlü haber bulamacının içinde kaybolan İstanbul haberlerini bir araya toplayıp tizerlerine dikkat çekmeye çalıştık. Zaten asal görevlerimizden biri de bu değil miydi? Bizim habercilik tarafımız büyük gazetelerle karşılaştırıldığında elbette zayıftır: Gerek kadromuz, gerek boyumuz-posumuz ve gerekse işlevimiz açısından bakılınca belki de olması gereken bu kadar diye düşünüyor ama; Manifestomuz doğrultusunda olmak kaydıyla bir 'Son Durum' saptamasını bundan böyle her ay yapacağız.

Politikaya biraz fazladan buluşuyor olmanın endişesini zaman zaman duymuyor değiliz. Ancak ülkemizde cereyan eden politik olaylar bazen, bir yayın organı olarak kayıtsız kalmama-

yı gerektirecek boyutlara ulaşıyor. O zamanlar da, susmak bağnazlığın bir başka türüsü anlamına gelir mantığıyla yükleniyoruz Başyaza'ya... 1492 de İspanya'dan göç eden yahudiler, Osmanlı Devleti tarafından hoşgörü ve kabul gördüler. Bu gerçeği, Mülkiyeliler Birliği tarafından düzenlenen 'Hoşgörünün 500. Yılı' adlı panelde onların torunlarının ağızından bir kez daha duyduk. İşadamı İshak Alaton, 500. Yıl Vakfı Y.K.Bşk. Yrd. Naim Güleriyüz ve Amerikalı Prof. Dr. Stanford J. Shaw, panelde yaptıkları konuşmalarda, Osmanlı-Türk-Yahudi toplumlarının yüzyıllardır bir arada ve barış içinde yaşıyor olmalarının bir çok devlet adamına ve ülkeye örnek olmasını dilediler.

Bu olayın 500. yıldönümünün yaşanacağı 1992 yaklaşırken biz de çalışmalarımıza yön verdik ve Araştırma Gurubu Başkanımız Dr. Çelikler, Yahudilerin 'Karaim' kolunun diasporadan beri Türkiye'deki varlığına işaret ettiği ve '500' sayısının doğru olup olmadığını tartışmaya açtığı çalışmasıyla başı çekme görevini üstlenmiş oldu.

Sizlerin de bu ve benzeri çalışmalara bizzat katılmanızı, yazı ve belge göndererek katkıda bulunmanızı hep bekliyoruz.

Ve yine her daim tekrarladığımız gibi; Bizde HER TÜRLÜ-sü vardır da, bir tek SANSÜR YOK-tur, lütfen çekinmeyiniz.

B.Ş. Belediye Başkanı Sözen, Kadim yazarımız Hilmi Yavuz'un neden uzun süredir sayılarımızda görünmediğini sorduğunda, doğrusu cevap vermekte epeyce güçlük çektik. Daha sonra salınan ulaklar sayesinde dağların dağlardan haberi olduğuna göre, artık bize sorarsanız avdet-i vücut için hiç bir engel kalmamıştır: Köşeleri esasen gittikleri günden beri kendilerini beklemektedir.

Tek parçalı, mafsalsız cumhuriyetler; hepimize...

Okuyucu mektupları

Sıra "STİNPOLİS" e ne zaman gelecek

ayın Cüneyt Ayral: "Konstantiniye Haberleri" gazetesi için İstanbul Valiliği'nin koyduğu komik yasaklama kararını üzüntü ve esef ile gazetelerden okudum.

Aynı zihniyet, Ana Britannica'nın "Adıyanam" maddeğinde, bu kentlin Haçlı Seferleri'nden sonra bir süre Ermeni Kralığı'nın egemenliği altında kaldığının yazılması üzerine, ansiklopedinin o sayısını toplatıp, Devlet Güvenlik Mahkemesinde Türk Ceza Kanununun 142/3.maddesinden dava açtırmıştır. Dava heraatle sonuçlanmışsa da, dergi sorumlularının mahkemede çektiikleri sıkıntı ve eziyet yanlarına kâr kalmıştır.

Tarihimizi ve genel olarak Anadolu tarihini bilmeyen, bilir görünüp de inkâr eden me'l'un zihniyet, maalesef, tarihsel köklerimiz ve bizim mirasçısı olduğumuz tarihi kemirmeye devam etmektedir. Binlerce köyümüzün ve yerleşme merkezlerinin, dere, nehir, göl ve dağların tarihsel kökeni, yerleşmiş ve maruf isimleri, İçişleri Bakanlığı'ndaki bir daire tarafından değiştirilmiştir. Ermenice, Rumca, Kürtçe, Rusça, Arapça v.s.s. kökenli diye adı değışmedik köy, kasaba, şehir, v.s.s. kalmamıştır. Bin yıllık Terkos gölünün adı, "Durusu"; "Kilyos"un adı "Kumköy" yapılmıştır. Acaba sıra ne zaman Ankara(Engürü), İstanbul(Stinpolis) ve İzmir (Smirna)ya gelecek?

Fatih Sultan Mehmed, isteseydi, zapettiği şehre "Mehmediy" adını koyamaz mıydı? Nitekim yurdumuzun çeşitli bölgelerinde padişah adlarından türemiş şehir adları da vardır: Ösmaniye, Orhanlı, Muradiye, Resadiye, Aziziye, Mahmudiye, Alâiye gibi.

İstanbul'un bildiğin kadariyle 28 değişik adı vardır. Dünyada iki kut'a üzerinde yer alan tek başkent İstanbul'dur. Atatürk, İstanbul'u iki cihannın, iki kut'anın buluştuğu bir noktada parılamış bir inci, bir hazine olarak tasvir edip anlatmıştır. Konstantiniyye, İstanbul'un 28. adından sadece bir tanesidir. "Konstantiniyye" adından gocunanlar, çağdışı bir ırkı-faşist-Turancı zihniyetin resmi katalra sızış uzantılarıdır.

Halbuki Amerika Birleşik Devletlerinde Kızılderili dillerden türemiş birçok eyalet(state), şehir, nehir, dağ adları vardır ve hiçbir Amerikan valisi veya başkanı bunların adlarını "sakıncalı" bulup değiştirmek, İngilizce isimler uydurmak girişiminde bulunmamıştır. Ohio, Idaho, Arkansas, Kansas, Wyoming v.s. gibi eyaletler; Niagara şelâlesi, Mississippi, Missouri gibi nehirlerin adları Kızılderili dillerinden türemedir. Baza eyaletlerin başkentleri bile kızılderili dillerinden gelmiştir: Cheyenne (Wyoming'in başkenti) gibi. İspanya gibi kaya katolik ve milliyetçi bir ülkede başkent Madrid dahil birçok kentli ad Arapça kökenlidir: Madrid (Mecrit), Valladolid(Belde-Veliti), Valensiya (Belenisiye), Murcia(Mürsiye), Alcantara(El-Kantar), Albasa(El-Basiti), Alcantara (El-Kale). İspanyolcaya aşinalığınız nedeniyle biliyorum ki, İspanyolcada(Castellano'da) dört bin

Arapça kökenli kelime vardır: Mahzen, kandi, zeytin, misk, katraan, safran, hâki, kahkaha, tabure, tarife, kiraz, abanoz, şeker, kimyon, nargile gibi kelimeler İspanyolca'da az bir değişiklik aynen durmaktadır. Hiçbir İspanyol yetkilisi de (bizdeki Türk Dil Kurumu papalarının kulakları çınlasın)"bu isimler "ÖZ-İspanyolca" değildir" diye bunların yerine kelime uydurmaya yanaşmamıştır. İspanyollar tarihlerini ve mâzilerini inkâr etmiyorlar: Yahudi filozof El-Meymun'un hekelini diken İspanyol milliyetçileri bizim sahte milliyetçilere örnek olmabılır.

Bir yandan Konstantiniye isminden işkilenip, bunu yasaklayan kişiler varken, öte yandan da hâlis Elence-Yunanca-Rumca kökenli yer isimleri durmaktadır: Anadolu ve Trakya isimleri bile eski Yunanca'dan gelmez. Ereğli (Heraklia), Lâpsaki (Lampsakom), Hereke (Heraklius), Bursa (Prusias), Kayseri(Caiseria), Konya(Ikonium), Nicsar(Neo-caiseria), Zile(Zela), gibi isimler yerlilerinde dururken, tarihsel önemi bulunan "Philadelphia" gibi bir ismi Türkçe Alaşehir'e çevirmişlerdir. Dünyada bir ABD'de ve bir de Anadolu'da olmak üzere sadece iki "Philadelphia" vardır. Philadelphia, 1398 yılında kadar bağımız bir şehir devleti olarak yaşamış ve I.Bayazad tarafından zaptedilip adı Alaşehir'e çevrilmiştir.

Birtakım yöneticilerin endişeleri, bugünkü Yunan-Elen devletinin Anadolu ve Trakya'daki bu iki Yüncelence yer adlarına dayanarak (istinat ederek) Türkiye toprakları üzerinde bir hak iddia edeceği varsayımına dayanmaktadır. "Konstantiniyye"yi yasaklayan zihniyet, Konstantinopolis'ten galat "Stinpolis" in yerleşik söyleniş biçimi İstanbul kelimesinin kullanılması da yasaklamak durumundadır.

Bir zamanlar(Kıbrıs sorununun alevlendiği 50'li yılların başında) birtakım beyinsiz yöneticiler, "İstanbul is not Constantinopolis" şarkısını besteletip, iktidar partisi bülbülleri okutmuştı. Bu gafıl zavallılar, iktidarı ile Konstantinopolis kelimelerinin aynı kökten türediklerini bile bilmiyorlardı. Eğer, Fatih'in zapettiği bu şehri Türkçe veya Osmanlıca vafit etmek niyeti olsaydı, adını "Muhammediyye" veya "Mehmediy" diye değiştirmesi gerekirdi. Nitekim sonraki padişahların içinde, ötekiler sonra adları anlaşılmı diye bazı şehir ve semtlere adını verirken olmuştur: Selimiye, Süleymaniye, Muradiye vs. gibi.

Atatürk, "Ne Mutlu Türküm Diyene" özdeyişini söylerken, belirli bir ırkı veya kansal bağ anlatmıyordu. Atatürk, ırk ve kan şartı arasaydı, "Ne Mutlu Türk olana" demesi gerekirdi. Türkük, tarih ve kültür birliğidir. Türkler, Anadolu'da, Hititlerin, Yunanlıların, Friglerin, Lidyalıların, Likyalıların, Doğu Roma'nın (Bizans'ın) tarih, kültür ve insan hazineşinin mirasçılardır. Bu gerçeği, biraz Fatih Sultan Mehmed öztirilebilmiştir. Fatih, gerillerin sandığı ve tanıtığı gibi, dine dayanan zâlim bir sultan değil, Roma Kanunlarının bir kısmını yapıcı

Iustinianus'un mirasçısı ve izleyicisi, Doğu ve Batı Roma'yı yeniden birleştirip, o zaman bilinen dünyada tek bir devlet kurmayı hedefleyen uzakgörüşlü bir insandır.

"Türkçülük", İstanbul valiliği sorumlu yöneticilerinin sandığı gibi, Rumca kökenli isimleri yasaklamak, "Konstantiniyye" kelimesi kullanınca Yunan Devletinin İstanbul'da hak iddia edeceğini söylemek değildir.

Bakınız, bu konudaki cehalet nereye varmıştır: Türklerin totemlerinden biri geyikdir (Ziya Gökalp'ın şiirindeki gibi). Ankara'nın orta yerinde geyikli bir Hitit anıtı vardır. Türkçü Sadık Maksudi Arsal'ın kızı Adile Aydın (emekli ortaolç, sâbık konerjan senatörü) TBMM'de bu hekelin ortadan kaldırılmasını, bunun Türkölükle ilgili olmadığını iddia etmiştir. (Bu kadar cehalet, tahsil ile kaimdir!)

Yurdumuzun bir çok yerinde Rumca-Lâtince kökenli semt, şehir, nehir isimleri olduğu gibi durmaktadır. Hattâ şâbık bir başbakanımız, "Ertekin olan hâlis-muhlis Türk soyadını değiştirip, Rumca "Meandros"tan türeme "Menderes" soyadını almıştır (Adnan Menderes). Hiç kimse de Menderes'i Türölükle ihanet ile suçlamamıştır. Hatta adı (küçük adı) Menderes olan birçok Türk çocuğu vardır: Aktör Menderes Samancılar, Prodüktör Ümit Utku'nun oğlu Menderes Utku, sıradan bir halk çocuğu olan (benim tanıdığım) Menderes Atasü vs. Acaba İstanbul Valiliği, bunların isimlerini de yasaklayacak mıdır?

Biz, İstanbul Valiliğinin şunu isteyelim: Menderes'in eşine ve oğlu Aydın'a tebligat yaparak soyadlarını Rumca kökenli olduğunu ve değiştirilmesi gerektiğini; aktör Menderes Samancılar, Menderes Utku ve Menderes Atasü'ya tebligat yapıp arklarının Rumca kökenli olduğunu ve derhal değiştirmeleri gerektiğini bildirsinler.

Keza, adı bir Ermeni prensinden gelen "Toros" Dağları da yerli yerinde durmaktadır: İstanbul Valiliği, Toros isminin de Ermenice olduğundan bahisle bunun da değiştirilmesini istesin.

Daha da ileri giderek, Rumcadan Türkçeye gelen baski isimlerinin, İtalyancadan Türkçeye giren denizcilik ve musiki terimlerinin ve de Ermeniceden Türkçeye giren bazı yemek isimlerinin de değiştirilmesi teklif edilmelidir.

Umuyorum ki, bu sahte milliyetçilerin son girişimi olur ve "Konstantiniyye Haberleri" isimli gazete çıkması yasaklanmaz. "Konstantiniyye Haberleri" gazetesinin adı ile ilgili olarak açtığımız öğrendiğim davamız sizin lehimize sonuçlanacağına inanıyorum.

Satırlarına nihayet verirken, şahsınızla bizzat görüşmeyi ve ziyaretinize gelmeyi arzu ediyorum.

İşlerinizde başarılar diler, saygılar ve sevgiler sunarım.

Avukat Ender Kâmil Boyacı

İSTANBUL IS NOT...

BİZİM ŞEHİR

HABERLERİ

Gazetemizin kapatılmasına ulusal basınımızın gösterdiği tepkiler (III)

MİLLİYET 5.4.1991

"Konstantiniyye Haberleri" geçen aylarda İstanbul valiliğinin bir yazısıyla ismini değiştirmek zorunda kalan İstanbulseverlerin çıkardığı bir gönüllü gazete... Konstantiniyye isminin Bizans kalıntısı olduğunu sanıyorlar. Oysa Konstantinopol'un Osmanlılaşmış biçimi ve ülkeler fetheden Osmanlı bu deymişimdiki bürokratların tersine çok sevmiş. Resmi fermanlarda, hatta bu asrın başında basılan kitaplarda basım yeri olarak Konstantiniyye hep kullanılıyor.

Konstantiniyye'ye musallat bürokrasi

Prof.Dr. İliber ORTAYLI

İçişleri Bakanlığı kadroları üst düzey uzman bürokrasi içinde denebilir ki yetiştirilmeleri için en yetersiz programlar uygulanan bürokrat kesimidir. Özellikle Tanzimat devrinin iyi yetiştirilmiş, Bab-ı bürokrati, İçişleri kadrolarından zamanla elini eteğini çekmiştir. Geçmişteki gibi Paris, Tahrân sefirlikleriyle Bursa valiliğini hakıyla yürüten, Şam'da Makedonya'da ve Berlin'de hizmet veren görüldü, bilgili, uyumlu bürokrat tipi kaybolmuştur. Ahmet Vefik, Midhat ve Abidin Paşalar, Sadık Rifat Paşa gibi valileri görmek artık on yıllardan beri mümkün değildir. Bu bir yana toplumun eliti

günden güne bu bakanlıktan kaçmaktadır. Mülkiye yıllıklarından, mezunlar albümlerinden bunu izlemek mümkündür. Zaten imparatorluktan bu yana seçkinleri yetiştiren Mülkiye, bağnaz ve bilgisiz çevrelerin anlamsız değişimliği ve zorbaca kökerte politikalarının kurbanı olmuştur. Suç sırf onların değildir. Fakülte mensubları, talebeler ve velileri, mezunların umursamazlığı kurumu asındır. Uygar bir toplum olmadığımız, seçkin geleneksel kurumlarımızda sahip çıkmayışımızdan, onları koruyamadığımızdan bellidir. Bu gibi kurumlara karşı belirli zümreler kışkırtarak ve rekabet gibi normal duygularla değil fakat ilkel bir tahribkârlıkla yönelirken, mezunlar da ne talebe sayısının korunmasına ne mektebin mali yünden desteklenmesine aldırış etmemişlerdir."

oluşuyor. Bütün il ve ilçe merkezlerinde geleneksel mimari dokuyu hoyratça yırtan ve yıkan, doğal çevreyi yıpratın inşaat ön planda gayretkes vali ve kaymakamların essindir. Tahrânın özel sektör olan müteahhiller onun izlemektedirler. Nüfus memurları anne ve babadan daha yetkilidirler. Doğan çocuğun adı onların tasdikine ve kabulüne sunulur. Bir yerde hazırlanan yasak isimler listesine örneğin; cihan padişahı dediğimiz Kanun'un valisi Halısa

sultanın adı da dahildir. Bu çok bilmiş çok yanlış zihniyet yer isimlerini de rahat bırakmaz. Örneğin ancak Balkan ülkelerinde rastlanan gölün bir milliyetçilik sonucu oluşturulmuş bir komisyon her yerin adını değiştirir. Bu çokbilmiş komisyon memleketi aklı başında biraz bilimsel yöntemlere buluşmuş saçıcı solcu herkesi, bilhassa akademik çevreleri rahatsız ettiği halde pek almazlar. Birisi bu işi Bulgaristan'ın yer adlarını değiştirmesiyle izah ediyordu. Gerçi Bulgar ve Türk tarihlerinin konumu arasında bağ kurmak nasıl mümkün oluyor pek anlamak mümkün değildir. Bu bürokratların bilgileri olmadıysa için Doğruca (Oğuz boylandan biri ve yerleşmeye verilen boyun adı) ismini Ermenice mi ne sanıp değiştirmişlerdir. Seçtikleri isimler de hep Çayırözü, Çayıraralı, Güzeyalı, Yalıköy gibi Allah'a emanet isimlerdir.

Son olarak gazete isimlerine de sarıldılar.

"Konstantiniyye Haberleri" geçen aylarda İstanbul valiliğinin bir yazısıyla ismini değiştirmek zorunda kalan İstanbulseverlerin çıkardığı bir gönüllü gazete... Konstantiniyye isminin Bizans kalıntısı olduğunu sanıyorlar. Oysa Konstantinopol'un Osmanlılaşmış biçimi ve ülkeler fetheden Osmanlı bu deymişimdiki bürokratların tersine çok sevmiş. Resmi fermanlarda, hatta bu asrın başında basılan kitaplarda basım yeri olarak Konstantiniyye hep kullanılıyor. Bu bize Yunanistan (İyonların eski persçesi) "isminden bucağ kaçan ve mekûpları bile geri yollayan Yunan bürokrasileri" hatırlatıyor. Tüyleri diken diken eden bir benzetme, ama gerçek... Balkanların benzer yanı çoktur, akıldışıklıkta da bu görüldü. İstanbul kelimesi Konstantiniyye'den daha fazla yunancadır, yani yûzeydiz. Tarihî, tarih bilmeyen bu memurların elinden kurtarmak zamanı gelmiştir. Kasaba tarihçiliği yerini asrî tarih bilgisi ve şuuru terketmedikçe bu gibi garabeti daha çok yaşayacağız.

GÜNES

Konstantiniyye Haberleri Financial Times'da...

İstanbul Valiliği tarafından açılan eski Bizans'ı anımsattığı gerekçesi ile Konstantiniyye Haberleri Gazetesi'nin kapatılması ile ilgili haber Financial Times gazetesinde... "Sansür" başlığı ile verildi.

Tarihçi İliber Ortaylı'nın Mülkiyeliler Birliği dergisinde konuya ilişkin yazısını referans alan haberde şöyle denildi: "Bir isimden ne çıkar? İstanbul polisine göre çok şey çıkar. Türk tarihçisi İliber Ortaylı'nın bildirdiğine göre, İstanbul polisi modern Türkiye'nin nefret ettiği bir Grek ismi ile hatırlatıyor için yerel ve tarihî bir İstanbul gazetesi ismi ile değiştirilmesini istemektedir. Ortaylı'nın bu ismin Constantinopol'un Arapçası olduğu, Osmanlı zamanında İstanbul'un resmi adı olarak kullanıldığı ve bu yüzünün başına kadar Türk paralarını da yer aldığı konusundaki uyarılarına kulak verilmemiştir. Bu nedenle son zamanlarda yayına başlayan 'Yeşil Bizans' isimli çevreci Türk dergisine de pek fazla ömür biçilememektedir."

Konstantiniyye gazetesinin adı yasaklandı

Yaklaşık iki yıldır yayımlanmakta olan Konstantiniyye Haberleri gazetesi İstanbul Valiliği'nce alınan yasaklama kararı nedeniyle adını Bizim Şehir Haberleri olarak değiştirmek zorunda kaldı. Valilik tarafından gönderilen yazıda Konstantiniyye adının eski Bizans anımsattığı, bu yüzden ad olarak kullanılmasının Basın Kanunu'na aykırı olduğu ileri sürüldü.

Yasaklama üzerine çeşitli tepkiler geldi. Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nezih Demirkent bu konuda

şunları söyledi: "Alınan çok komik bir karar. Çünkü bu yayın aylardan beri çıkıyordu, dağıtılıyor, hiç kimsede Bizans ruhu canlanmadı. Kararı alan kişi Bizans'ın ne olduğunu hemalede çok iyi bilmiyor. Konstantiniyye dergisinin Bizans ruhunu nasıl yarattığını birisi anlatırsa çok memnun olacağım. Şu günlerde yasak koymak görev haline geldi. İnsanların adlarına yasak konuluyor, düşüncelerine yasak konuluyor".

ACI Mümtaz Soysal

İÇLE DİŞİN KOPUKLUĞU

İLIBER Ortaylı, ender bulunan bilim adamlarından biridir. Yalnız engin ve çok boyutlu bilgisiyle değil.

Renkli kişiliği ve kimsenin görüp yakalayamadığı noktaları görüp yakalamasıyla da. Mülkiyeliler Birliği Dergisi'nin Mart sayısında, "Konstantiniyye Haberleri" gazetesinin adını değiştiren karar dolayısıyla yazdığı bir yazıda şöyle diyor: "Özellikle Tanzimat devrinin iyi yetiştirilmiş Babıali bürokrati İçişleri kadrolarından zamanla elini eteğini çekmiştir. Geçmişteki gibi Paris, Tahrân sefirlikleriyle Bursa Valiliğini hakıyla yürüten, Şam'da, Makedonya'da ve Berlin'de hizmet veren, görüldü, bilgili, uyumlu bürokrat tipi kaybolmuştur. Ahmet Vefik, Midhat ve Abidin Paşalar, Sadık Rifat Paşa gibi valileri görmek artık on yıllardan beri mümkün değildir. Bu bir yana, toplumun eliti günden güne bu bakanlıktan kaçmaktadır."

U.T.III

...1934'lerde 3 liralık Kodak makinemle İstanbul'u geziyordum...

Prof. Dr. SEMAVİ EYİCE

Kostantiniye haberleri gazetesinin şimdiye kadar çıkmış sayılarını aldım. Daha önce, son birkaç sayı gelmişti. Fakat şimdi herhalde mevcudu olmayan 1.sayı dışında bir koleksiyona sahip bulunuyorum. Bu benim ve sahibî olduğum ufak çaptaki kütüphanem için ciddi bir kazanç oldu. Ben 1339 (= 1923) İstanbul doğumluyum. Çocukluğum ve gençliğimin ilk yılları Kadıköy'nde geçti. Mekteb-i Sultanî (Galatasaray Lisesi)'de okudum. Bu bakımdan şu sıralarda hemen herkesin ah-u vâh ederek bahsettiği Beyoğlu'nu oldukça iyi tanıdım. 1938 yılından beri de, İstanbul şehir sınırının ucu olan Bostancı'da yaşamaktayım. Daha çocukluğumda (1935'lerden itibaren) elimde 3 TL.sına satın alınmış bir Kodak kutu fotoğraf makinesi ile İstanbul'u gezip, dolaşmaya, eski eserleri görerek bunlar hakkında notlar yazmaya çalışmıştım. Bir taraftan da maddî imkânlarımın yettiği derecede İstanbul hakkındaki yayınları toplamağa gayret ettim. Türkiye'de "diplomalı" bir Bizans sanatı uzmanının gerekliliğine inanarak, bu dalda yüksek öğrenim görmek üzere 1943'te Almanya'ya gittim. Almanya'nın çöküş felâketini görerek 1945'te yurda döndüm. İstanbul Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra asistan, Dr. asistan, Doçent ve Profesör oldum ve nihayet YÖK'ün tanıdığı yaş limiti sonunda üç ay önce emekli edildim. Bugüne kadar çeşitli dillerde basılmış irili ufaklı beşyüz kadar kitap ve makale vardır. Bunlardan hiç değişile yarı İstanbul tarihî ve eski eserlerine dairdir. Fakat son yıllarda bazı kişilerin tutumları beni o derecede rencide etmiştir ki, hiçbir şeye karışmayıp bir kenarda kalmayı tercih eder oldum.

Derginiz (veya gazeteniz) hoşuma gitti. Yok olan İstanbul'a son mersiye durumunda bir belge değerinde olan bu dergi ile ilgili bir kaç düşüncemi açıklamak isterim:

1. Sayın Çelik Gülersoy'un da vurguladığı gibi derginin rengi, yazıların kolayca okunmasını engellemektedir. 10.sayıdan sonra bu durum bir dereceye kadar düzeldi amma yine de sütlü-kahve sayfeler var.

2. Ben, derginin sahife ölçülerini fazla büyük buluyorum. Ölçüleri 20x30 cm. olsa daha kolay saklanır ve ciltlenebilirdi.

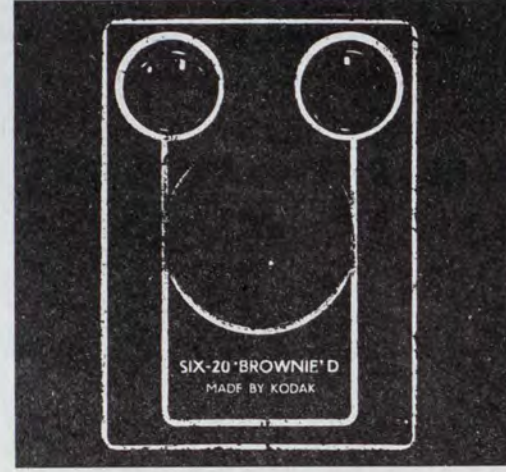
3. Orta sahilelerde, tam ortada yazı ve resim oluşu da, derginin ciltlenmesini engellemektedir. Cilt için dikiş yapıldığında bu sahilelerdeki yazı ve resimler dikiş içinde kalacaktır.

Dergideki yazıları gözden geçirdiğimde bir iki noktaya takıldım.

Bunları da şöylece özetleyebilirim:

1. Sayı 2'de, İstanbul adalarının sayısından bahsedilirken dördü büyük, dördü küçük olmak üzere toplam sekiz ada olduğu, bunlara belki evvelce ada olduğu sanılan Vortonos kayalıklarından birinin de eklenebileceği yazılmıştır. Halbuki benim bildiğim kadari ile, Kınalı, Burgaz, Heybeli, Büyükdada dört büyük ada olup, bunların dışında, Sedef, Kaşık, Tavşan, Sivri ve Yassı ada olmak üzere beş küçük ada vardır. Eğer hesapta aldanmıyorsam toplam dokuz eder! Merhum Dz.Albay Ahmed Rasim, Bey'in "Marmara Denizi Kılavuzu" (Genelkurmay Bşk.lığı IX.Şube yayını) 2. baskı, İstanbul 1945, s. 247'de "Adeden dokuz parçadan ibaret olan bu adalar..." denilerek paragrafa başlanmaktadır.

2. Sayı 4'de, Sayın C.Kayra'nın İstanbul tarihçileri hakkındaki yazısında anılan ve İstanbul hakkında çok değerli bir eser bırakan Mehmed Raif bey'dir, Mehmed Refet değil. Mjrat-ı İstanbul baş-

lıklı ve Türk eserlerindeki kitabelerin kopyalarını veren son derecede değerli kitabının ne yazık ki yalnız 1.cildi basılmış, 2.si elyazması olarak kalmıştır.

3. Sayı 5,6,12'de İstanbul'un sokak adları hakkında yazılar vardır. bunların tesbitinde evvelce hiç ciddi davranılmadığı bellidir. Rahmetli Osman Nuri (belediye mektupçusu) Bey, bu hususta fazla ince eleyip sık dokumadığını açıkça belirtti. Bu hususta bir iki hatıram vardır. Bu arada garip bir uygulama ile mahalle sayıları azaltıldığında birçok hallerde mahalleye adını veren cami, o mahallenin sınırları dışında bırakılmıştır. Sonraları bazı adlar, o sokaklarda oturanların cehaletleri yüzünden sevimsiz bulunarak değiştirilmiştir. Makalede adı geçen Sormagir bu hususta bir örnektir. Fakat en tuhafı, Sultanahmet'te, Yenicheriliğin kaldırılmasında büyük gayreti görüldüğü bütün tarih kitaplarında yazılı olan Karacehennem İbrahim Ağa (sonra Paşa)'nın adı kaldırılarak bu sokağa Kutlugin adının verilmesidir! ☹

tiniye herşeyden önce TÜRKÇE bir addır. Bu adın "Eski Bizans'ı" anımsattığı ileri sürülmektedir. Bu iddia ile yeni bir Bizans'ın varlığı Valilikte kabul edilerek suç duyurusunda bulunurken aynı mantıkla suç işlenmektedir. 1453 yılına kadar İstanbul Bizans imparatorluğu'nun elindedir ve şehrin tarihinde bu gerçek, yapıları, sanatı ve kültürüyle vardır. Valilik makamının bu düşüncesi yasal ise Ayasofya Camii, Galata Kulesi, Tekfur Sarayı da Bizans'ı anımsatmaktadır." Dilekçenin son bölümünde ise valiliğin bu tebliğinin" antidemokratik bir sansür uygulamasını içerdiği" vurgulanmıştır.

Gazete'nin sahibi Cüneyt Ayrıl yaptığı açıklamada "Kostantiniye Haberleri" adı ekonomik olarak bizi rahatsız ediyordu, kimse bu adla reklam vermek istemiyordu, onun için "Kostantiniye"yi künyede bırakıp "İstanbul Haberleri" müstear adıyla çıkmaya karar vermiştik ve bu değişiklikleri yapıyorduk. Ocak, Şubat sayısını da bu biçimde hazırlamıştık, ama adımız yine yasal olarak Kostantiniye kalacaktı künyemizde. Bu kere de diğer Valilik yazısıyla karşılaştık" dedi.

Kostantiniye Haberleri Ocak - Şubat 1991 sayısı "Bizim Şehir Haberleri" adıyla yayımlandı. ☹

KÖŞEBAŞI

Orhan Duru

Gerçek Turistler

Körfez Savaşı, Ekrad göçü, otobüste cayır cayır yanan insanlar, soygunlar ve çapraz ateşe adam öldürmeler derken, fena darbe yedi İstanbul'da turizm... Bol paralı, zengin, tuzu kuru, hali vakti yerinde ülkelerin vatandaşları kapıldılar bir ölçüde anlamsız bir korkuya. Unutarak kendi ülkelerindeki cinayet, saldırı, hırsızlık ve soygun boyutlarını. Hemen iptal ettirdiler önceden ayırtırdıkları yerleri otellerde, motellerde, pansiyonlarda ve tatil köylerinde. Boşaldı birden havaalanları ve çarşılar, kapalı ve açık olan.

Ama böylesine karanlık bir dönemde de yalnız bırakmadı bizi komşu ülkelerde yaşayanlar. Rumeli'nden gelenler, Polonyalılar, Macarlar, Romenler, Sırlar, Hırvatlar, Arnavutlar... Bunlara şimdi Azeri'leri, Gürcü'leri, Yunanlı'ları da eklemek gerekiyor. Yalnız bırakmadılar bizi. Kendi kıt olanaklarıyla geldiler. İstanbul'un çarşı pazarlarında göründüler. Aış-veriş'e katkıda bulundular. Ne savaş, ne göç, ne yaşanan dram engelledi onları. Kendi ülkelerindeki karışıklıklar bile durduramadı bu akışı. Resmi görüşlerin ve anlaşmaların dışında, tüm kısıtlamaları aşarak kendilerine göre bir turizm, bir iletişim kurdular İstanbul'da ve Türkiye'nin gelebildikleri köşelerinde.

TV'de onlar için "Turist sayılmaz onlar. Bavul ticareti için geliyorlar." sözünü duyar duymaz tepem attı. Tüylerim ürperdi bu görülmemiş saçmalaktan.

O nedenle yazıyorum bu yazıyı ve çağırıyorum tüm ilgilileri gerçekleri düşünmeğe.

Daha önce de birkaç kez yazdım TV'nin ortaya attığı yorum ve bakış açısı yanlış ve ayıp. Bavul doldurmak için geliyorsa bile onlar turist sayılır. Hem de bir bakıma "gerçek turist".

Bu insanlar Türkiye'ye gelsin diye hiç çaba harcamadık. Kendi kendilerine geldiler. Zengin ülkelerin turistleri gibi nazlanarak değil, bilerek ve isteyerek geldiler. TV'nin ve resmi kuruluşların tavrına karşın bundan sonra da gelecektin. Bunlar İstanbul'a gelirken kendi ülkelerinin bazı ürünlerini getiriyorsa, bunları burada bizim ürünlerimizle takas ediyorsa, biriktirdikleri birkaç kuruşu burada harcıyor, esnaf ve Kapaçarşı da bunlardan kazanıyorsa, böylece bir ölçüde ticaret canlanıyorsa, bundan daha doğal ne olabilir? Halk düzeyinde gerçek bir turizm bu. Turizm, ülkeleri ve insanların birbirine yaklaştıran bir olaya bu anlamda bir örnekle karşı karşıyayız.

Ayrıca bu gerçek turistler hoşgörülü insanlar. Ak-saray'ın, Sirkeci'nin ucuz otellerinde kalmaya razılar. Karşılaştıkları her olayı eleştirip olay çıkarmaktan ve ek-sikliklerimizi yüzümüze vurmaktan kaçınıyorlar. Bir konuk olduklarının bilincindedir.

Yetkililerin, acentelerin, beş yıldızlı otellerin, tatil köylerinin ve rehberlerin ise bunlara bakışı farklı. Onlar gözlerini Avrupa'nın, ileri sanayi ülkelerinin gezinlerine, paket turlarına dikmişler ve açlar. Başka birşey görmüyorlar. Oysa zengin ülkelere gelen turistlerin paraları daha baştan kendi ülkelerinde kalıyor. Türkiye'ye, İstanbul'a para bıraktıkları söylenemez. Geziler, geldikleri ülkedeki acentelerce düzenleniyor. Her şey onların isteklerine ve çıkarlarına göre ayarlanıyor. Türkiye ucuz olsun diye bir yandan paranın değeri düşürülüyor, enflasyon bile buna yetişmiyor. En lüks otellerde ve tatil köylerinde kalıyorlar. Harcamalarından Türkiye'nin kazancı ise bir serpiyiden öteye geçmiyor.

Komşu ülkelere gelen gerçek turistlere ise tepeden bakıyoruz. Bir dönem Arap turistlere de aynı şeyi yaptık. Onlar gelmez oldular. Şimdi Balkan ülkelerinden gelenlere, Sovyetler'den gelenlere aynı şeyi yapıyoruz. Polis onların kadınlarına kuşku ile bakıyor. Yakaladığını sınır dışı ediyor. Basın'da onları aşılaştıran haberler çıkıyor. Bu davranışımız ise pek övündüğümüz konukseverliğimize aykırı. Ülkeyi yönetenler ise bu turistlere "Sosyalist ülkelerin çöküşünün kanıtı" olarak bakıyor. "Bakin biz onlara serbest piyasa ekonomisini öğretiyoruz." diye övünme payı çıkarıyor.

Oysa elimize bir olanak geçmiş. Bu insanların büyük bir bölümü İstanbul'u ve Türkiye'yi düşlerindeki bir kent ve ülke olarak görüyorlarsa, kendilerini burada rahat hissediyorlarsa, tanıtmaya buradan başlamamız gerekiyor. Yetkili kuruluşlarımızın, acentelerimizin bu konuda bir çaba gösterdikleri söylenemez. Bu gerçek turistlerin eline Türkiye'yi tanıttıran bir broşür, bir kitapçık vermeyi bile düşünmüyorlar.

Romence, Yunanca, Bulgarca, Macarca, Çekçe Slo-vakça, Arnavutça, Lehçe, Rusça bir broşür, bir harita var mı? Yok. Onlara da öteki turistler gibi yardımcı olmamız, yol göstermemiz gerekmez mi?

Korkarım, bu kısır döngülü turizm politikasını ve anlayışını sürdürürsek birgün gene yalnız ve konuksuz kalırız. ☹

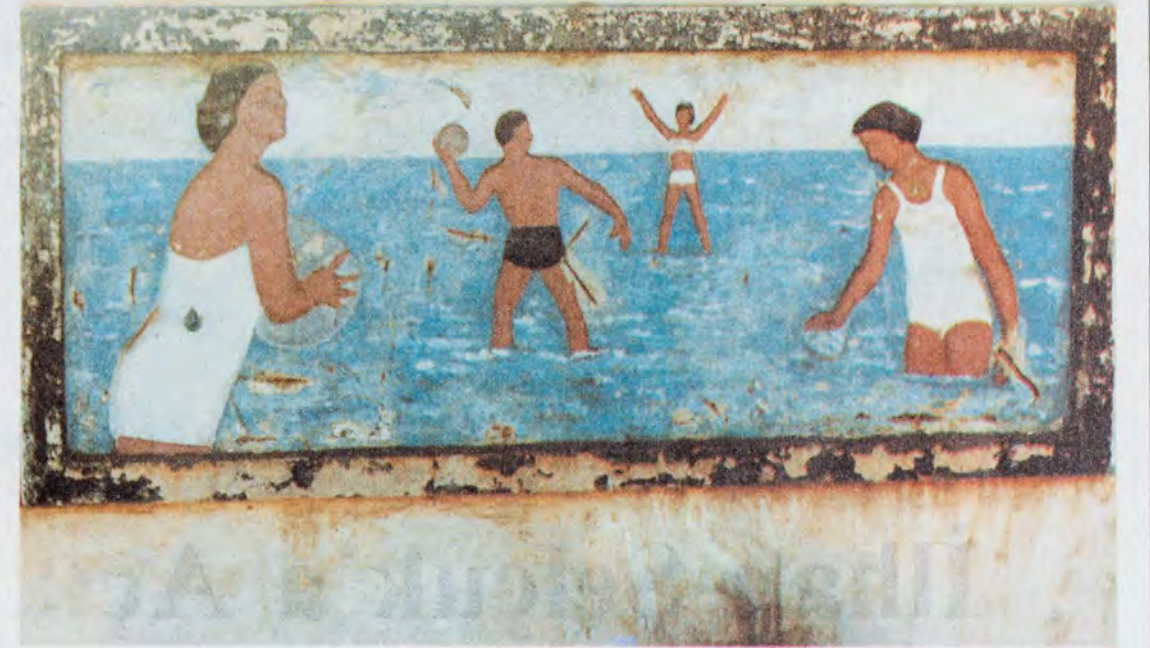

Kartal'daki ünlü Süreyya Plajı'nın Tuf Camera'ya konu olan duvar resimleri yıkılmadan korunmaya alınmalıdır.

Bir dönemin en popüler plajlarından olan meşhur Süreyya Plajı daha sonra kalabalık yüzünden bu özelliğini yitirmiş, ardından da deniz kirlenmesi plajın nedenini ortadan kaldırmıştı. Bina ve kabinleri yıkılacak olan Süreyya Plajı'nın duvar resimleri bundan iki ay öncesine kadar yerindeydi. Şimdiden sonrası ise belediye kalmıştır. ☹

TUFAN AKSOY
İSTANBUL

TUF CAMERA

EKRAD-TUR

"ADALET" Dergisi Mart 1991 Sayı 10 Sayfa 4'den Bir Alıntı:

Bir keyfi uygulama örneği

adalet

BARİŞ İÇİN
İNSAN HAKLARINA DAYALI DEMOKRASİ
VE
SİLAH ÜRETİMİNE SON
TÜRKİYE'DE KADINLARA KARŞI
YASAL OLAN VE OLMAYAN CİNSİYET
AYIRIMCILIĞI
GENELGELİ ADALET
BAZI 12 MART DAVALARINDA
AVUKAT SAVUNMALARININ
ANAHTARLARI
HUKUK SİGORTASI

Ali Nergiz ÖLÇEN, Merih SEZEN, Av. İsmet K. KARADAYI,
Av. Rahsan ERTEN, Av. Canan ARIN, Av. Şentürk DURSUN,
Av. Nefi YARU, Av. Şiir AKGIRAY, Av. Sait GÜL, Dr.
Mehmet DOĞAN, Ali TURGAN, Adil CAVDAR, Robert ME-
NARD, Filiz DURSUN, Prof. Dr. Endero YURTÇAN, Av. Yılmaz
KEŞKİN, Av. Emel İNEN, Av. Bur DUMAN, A. Akın ÇA-
MOĞLU

PENCERE D O N...

Eskiden herkes ısmarlama giyinirdi. Önceden çarşıya çık, dükkân dükkân gez, kumaş arayıp bul, sonra terziye götür...

Prova üstüne prova... Yitirilen zaman bir yana, can sıkıntısı cabası. Kesim dikim sonucunda ortaya ne çıkacağı da belli olmazdı. Terzilerin çoğu alaylı. Adamcağız, dükkânı ekmek parası için açmış, elinden ne gelirse yapıyor; ama ceket bele oturmuyor, omuzlar kasiyor, pantolonun kıcı torba gibi sarkıyor, ağı sıkıyor.

Neyse, hazır giyim yaygınlaşınca, herkes bir oh çekti; bilimsel üretim devreye girdi; konfeksiyonda büyük atılım yaptık, yalnız dış giyimde değil, iç giyimde de ilerledik.

İç giyim ne? Ayıptır söylemesi; don atlet, sütyen, kombinezon, kulot, slip gibi iç çamaşırı.

Geçenlerde bir haftalık dergide okudum, Türkiye'de 'çamaşır kralı' diye anılan genç bir işadımı, yalnız kadın iç giyimini üretiyor, erkek için bu zahmete girmiyormuş...

Gazeteci soruyor: — Neden? İşadımı diyor ki: "Ben üç gün aynı donu giyen erkeklerin toplumunda bu işe girmem..."

Hoşuma gitti...

Çünkü bir dünya görüşünü belirliyor; kesin ve saydam bir yaklaşımı saptıyor. Şimdiye dek ben Türkiye'de erkeklerin kaç günde bir don değiştirdiklerini hiç düşünmemiştim; iç giyim kralının sözleri üzerine düşünmeye başladım; utanmasam, yakın çevremde bir soruşturma yapacağım:

— Bir donu kaç gün giyersin?..

Çevremdekiler, gazeteci, yazar, şair, romancı, sanatçı kişiler, açık görüşlü insanlar; ama yine de kızabilirler:

— Sana ne ulan!...

Oysa çağdaşlık bir donu kaç gün giydiğine bağlı; her gün don değiştireceksin.

Amerika'da bir ara üstünde haftanın günleri yazılı donlar, -kulot, slip- piyasaya çıkarılmıştı; takvimde 'pazartesi' yazıyorsa, giydiğin donun üstünde de 'pazartesi' yazacak.

Yoksa çağdışı sayılırsın.

Erkek, kadını işi işirdi, yatağa girecekler; günlerden mübarek cuma ise ikisinin de donunda cuma yazacak; erkeğinde çarşamba kadının donunda perşembe yazıyorsa, evvahl!...

Çünkü perşembenin gelişi çarşambadan bellidir.

Üç günde bir don değiştiren erkeklerin çoğunluğu oluşturdukları bir ülkede kara bryıklara yönelik iç gi-

yim üretmeye kalkışan işadımının alınmı karışlarım.

Önce bir pazar araştırması yapmak gerekir; bu alanlarda çok ilerledik; uzmanlarımız var; hepsi de dışarıda öğretim görmüşler; canavar gibi çocuklar, toplumun eğilimlerini saptıyorlar; yapılan yoklamalar sonucunda pazara göre üretim yapıyor.

Peki, üç günde bir don değiştiren erkeklerin toplumunda 'demokrasi' ve 'özgürlük' işleri nasıl? 'Hukuk devleti'nin pazarlaması için piyasa elverişli mi? Hukukun üstünlüğünü satmaya kalkışsak kaç kişi alır?

Hoşgörüyü konuya yaklaştırmakta yarar var; asgari ücretle çalışıp her gün don değiştirmek çok güçtür.

Adamın tek donu var, (çağdışı herif) haftada bir yıkamayı aynı donu giyiyor; ama ıslak donu kışına çekecek değil ya, kuruyuncaya kadar donsuz dolaşıyor.

Herif ayağında donu yokken demokrasi istiyor, özgürlük diyor; oysa her gün don değiştiren, zengin, üniversite çıkışlı, dünya görmüş kişi, 1990'ların Türkiye'sinde hukuk devletinin gereğini savunacak yerde piyasaya göre laf üretiyor.

Çelişkili bir durum değil mi?

Bu millet zaten adam olmaz!...

İlhan Selçuk

(Cumhuriyet Gazetesi 17.04.1991)

Bizim "Patron"
1977'de
Ankara'da
bir balkonda.

İlhan Selçuk'a Açık Mektup

İstanbul, 20.Mart.1991

Amerika'nın ve Avrupa'nın tüm donlarının ve sütyen ile kombinezonlarının ve dahi jartiyerlerinin üstelik korsetlerinin, amansız, acımasız ve rakipsiz, Türkiye sınırları içindeki tek müessesisi.

İbrahim Ayral Holding A.Ş.'ni her türlü çirkin rekabete ve dahi hiyanete rağmen muafakiyetle kurmayı ve idame ettirmeyi becerebilmiş ve iş hayatında bir musevi dostundan başka kim-sesi olmadan ve dahi sermayesiz, üstelik de bankaların kredi çukuruna düşmemeyi başararak ayakta kalmayı becerebilmiş; kafir illerden bulduğu müstesna sarıya ve baldırı çıplak ve dahi her yanı uryan Julie adlı eksiketeği Türkiye'de meşhur etmiş, yetmiyormuş gibi delikanlıların rüyalarına bu güzelliği nakş ettiği gibi "iç çamaşırın" süflü değişini "içgiyim"e çevirmiş ve dahi dilimize frenk dilinden sızma, kafir "culotte" sözcüğünü öz olan DON ile değiştirmiş ve dahası devletin ali menfaatlerini utanıp sıkılmadan göz ardı edip yayımlamakta olduğu mev kuteye KOSTANTINIYYE HABERLERİ GAZETESİ adını vermiş, kazandıkları ile har vurup harman savurmak, son model arabalarla şan ve şöhrat aramak ve han hamam sahibi olmak varken gidip yayın evi kurmuş ve bilumum marjinalin kitaplarını OKUNSUN diye bastırıp sağa sola parasız dağıtmış; Selânik eşrafından konsoloszade Mehmet efendinin oğlu Hacı

Abdi Mehmet'in oğlu İ.Fuat'tan olma, S.Lütfiye'den doğma DON KRALI MEHMET CÜNEYT AYRAL.

Sen, "Pencere"nin yazarı İlhan Selçuk. Yokusun bir geleneği olduğu söylenir; gazetede, kendi yazısını eleştiren yazıya pek yer verilmez derler.

Ben bu kuralı pek demokratik bulmadığım için, 17.Mart.1991 günlü PENCERE köşesinde yayımlanan DON... yazısına yanıtımı da aynı gazeteye gönderiyorum.

"Yazma ilüştirdiğim "Temmuz 1977 Ankara" günlü fotoğrafı Bay İlhan Selçuk'a armağan ediyorum."

Ankara'daki bu ilk ve son buluşmamızda genç ve hevesli bir gazeteci "bu meslek daha iyi nasıl yapılır? sorusunu, o yıllarda da "Pencere"yi aynı konumda yazan ustasına soruyordu.

Ustamdan, o gün bugündür bir yanıt bekliyordum, geldi.

"Genç bir iş adamı" diye tanımlanan (ki yazarın okuduğunu belirttiği haftalık dergide adam yazıyordu) kulunuzun don işine neden soyunduğumu, okumakta olduğunuz CUMHURİYET GAZETESİ dahil basımlarımız kerelerce yazdı.

Yirmibey yıla yaklaşan basın emekçiliğini hiçbir sosyal ve mesleki haktan yararlanırlımdan sürdürmenin, yaşama olağanı ortadan kaldıracağı düşüncesiyle, oyunu kurallarına göre oynamayı yeğledim ve sunulan serbest ekonomi pastasından don sektörünü seçtim.

Yazınızdan benim çıkardığım sonuç, ticaret ve tanıtım işinde başarılı ama gazetecilikte hala başarısız olduğum yolunda, cünkü Türkiye'nin ilk aylık yerel gazetesi olan KOSTANTINIYYE HABERLERİ'nin yaratmaya çalıştığı misyon ustayı etkilememiş. Kostantiniyye Haberleri Gazetesi'nin İstanbul Valiliği tarafından sansür edilmesi ki bu ulusal basınıma uygulanmış bir sansürdür, tüm basınıma kınanmış, konu edilmiş, Financial Times olaydan haber vermiş ve fakat uzmanız Pencere'sinden içeri girip de bir destek alamamışız.

İlhan Selçuk bey, şehir kültürü, demokrasi ve özgürlük uğrunda süren çabamızın altında DONLAR yatıyor efendim.

Çar deli Petro'nun, Hollanda seyahati dönüşü bir uygarlık simgesi olan donu Rus halkına giydirmiş olduğunu, SSCB'nin bile artık değiştiğini yani sizin de meseleleri Pencere'den değil de balkondan bakarak irdelememiz zamanının geldiğini anımsatıyor oluşumu lütfen mazur görünüz. Eğer bu söylem terbiyesizlik ise kabahat yine sizindir, rahle-i tedrisinize alverseydiniz o zamanlarda, belki ben de böyle ulu orta konuşmamayı öğrenirdim.

Asgari ücretli donsuzlarımıza gelince... Onlar patiskadan don dikip, hergün değiştirecek kadar temizliği ön planda tutarlardı, ben değiştirmeyenlerden söz etmişim o söyleşide. Affınıza sığınarak sormak isterdim: "Bir donu kaç gün giyersiniz?"

Saygılarımı kabulünü rica ederim efendim,

Cüneyt Ayral

İSTANBUL'U BUL BANA Hulki Aktunç

Artist Yaşar İle Rahmetli Yadiğâr

Çocukluk/yeniyetmelik yıllarımdan bir fok hatırlarım: Artist Yaşar. Artist Yaşar, Karaköy köprüsünün arkasında, döküntüden hallice bir deniz konusunda yaşırdı. Niçin mi Artist Yaşar? Sanırım bir-iki Yeşilçam filminde Fok Yaşar bir renk olarak, bir ayrıntı olarak kullanılmıştı ve adıyla sanıyla Artist Yaşar oluvermişti.

Adı zaten foklardan gelen Foça'da bile fok bugün mumla aranırken, Marmara'da fok ne arar? Vardı. Kuzguncuk vapur iskelesinin altında bile bir Marmara foku vardı. Erkek açıklardaki kayıklarda güneşlenen, balıkçıların gelip geçerken "göz haklarını", tutukları balıktan küçük bir payı verdikleri foklardan bugüne kalan oldu mu acaba?

Çocuklar, Artist Yaşar'ı ziyaret ediyor. Yaşar, mutsuz. Çünkü hapis edilmekle kalmamış, Artist Yaşar bakımsız, pis. Sinekler inip kalkıyor viz viz. İçine atıldığı su, leş. Çocuklar sevinmiyor.

Yürüme mesafesinde Gülhane Sözümona Hayvanat Bahçesi var. Aynı manzara. Bir işkence bahçesi. Artist Yaşar hangi yıl, hangi koşullarda öldü acaba?

Yeniyetmelik yıllarımda Artist Yaşar izbesinin önünden geçerken, acı acı gülmüş ve araya bir virgül koymalı, diye düşünmüştüm: Artist, yaşar.

Nerede?

HEY YADİĞÂR YADİĞÂR!

Artist Yadiğâr Ejder, geçenlerde bir parkta ölü olarak bulundu.

Yadiğâr Ejder, uzun boyu, kocaman gövdesi ve "kötü adam" yüzüyle kitlelerin belleğine yerleşmişti. İyi adam"lardan habire dayak yerd. Acı alay, kara alay: Kendisine, yapısına pek güven duymışım da, rolün daha gerçekçi olması için "sıyırma yumruğa ne gerek var, bana gerçekten tokat ve yumruk atabilirler," dermiş.

Dört beş yıl önce bir reklam filmi tasarlamıştım: Yadiğâr Ejder garsonluk yapıyor; salondan her dönüşünde tonlarla tabak çanak getiriyor; buluşıkı kadın minik mi minik bir çocuk-kadın; Yadiğâr'ın beste biri kadar bir şey. Buluşıkı çocuk-kadın, bana mısın demiyor; o tonlarla buluşıkı anında hallediyor. Aralarında bir meşk ki, aşk gibi.

Yadiğâr, temiz tirendaz giyinmiş, ajansa geldi. Kendi halinde, efendi sesli, hatta mahcup bir adam.

Yeşilçam'da işler çok azalmış; bir yandan isabetli bir oyuncu seçimi yapabiliriz, bir yandan da Yadiğâr'ın eline üç beş kuruş geçer.

O film tasarısı yattı.

Yadiğâr Ejder'i bir daha göremedim.

Öldü, parkta.

Artist, yaşar...

Aman ne iyi avuntu; foklarını öldüren toplum, insanlarına neler yapmaz?!

Sokaklarında her gün yüzlerce kedi ölüsü görülün, beş altı yaşındaki çocukların trafik ışıklarında yer tutup duraklamalarda otomobil camlarını silmeye, birkaç lira kazanmaya saldırdığı bir kentte, Yadiğâr da düşer ölü. Bir parkta.

NE YANI? BİZİ HAYVANLARLA Mİ...

Bizi hayvanlarla mı kıyaslıyorsunuz?

Evet. Öncelikle kendimi kıyaslıyorum. Ve kentimi.

Biz kedi kadar temiz miyiz? Kentimiz kedi kadar temiz mi?

Oylarımızla beslediğimiz yöneticiler, bir Kangal gibi becerikli ve halka sadık mı? Kentimizi koruyor mu?

Bir kirlangıç kuşu kadar sağlam yuva yapabiliyor muyuz?

Kentimizin trafiğinde, düğüm düğüm çamaşır ipini çözen karga kadar zeki kaç kişi vardır? Zaten parkla gösterilecek kadar az ya, hangi trafik çizimimiz martı gibi ak?

Değerlerimizi hatırlamakta, hiç mi hiç unutmamakta deve denli güçlü bellek kimde?

(...dileyen okur sürdürür bu yaklaşımı...)

Artist, yaşar.

Çilekesi Yadiğâr ile Fok Yaşar ise, acıklı bir yazgının elem verici benzerliğiyle yaşayıp öldüler.

DER SAADET

DEDİKODULARI

Bizim gazetesinin avukatı Kemal Gönenç beydir. Ve bu işe, şu bizim adımıza konulan sansürden ötürü başlamıştır. Yazık adamcağıza çünkü vekâleti kabul etti bir kere, o sayede de bizim patronla çalışmanın ne demek olduğunu öğreniyor. Patron, halâ yürütmeyi durdurma kararını alınamayışını en azından "ilgisizlik" ile suçlar-ken, Türkiye'de adaletin tecellisinde karşılaşılan yavaşlığı bir türlü kabul etmiyor. "Vardır bunun da bir yolu, bizim avukat ki-min avukatı yahu, Vali'nin mi?" diye dört döndüyor. Tanrı taksiratımızı affetsin Kemal bey!

Bir diploması eksikti, o da oldu!... Bizim patron, nasıl olduysa İstanbul'un kültür yaşantısını onurlandırdı(!) geçenlerde. Ona sorarsanız: Şerkan Fensay'ın (Dogrusu Ferhan Şensoy) Ses tiyatrosuna gitmiş. Bana sorarsanız Ferhan Şensoy'un saçlarının uzun olduğunu duymuştur, onu görüp kendi saçlarının karar vermeye gitmiştir.

Her ne nedenle gitmişse gitmiş ve yorgun Matador oyununun ilk sahnesine konuk oyuncu oluvermiş: Tiyatro ne bilsin? Nezaketten bir diploma vermişler, sahneye kadar teşrif buyurdular diye... Bizimki diploması kaptığı gibi editörle, görsel yönetmenin başına ekşimiş, "bu diploma basılacak!..." diye tutturmuş, editör yine başlamış havale geçirmeye "ahın bu adamı başımdan" diye bağırıyor, kıyamet, en sonunda kaptığı gibi diploma denen fotokopiyi, uçak yapmış doğru camdan dışarıya: Bizimki ile uğraşılır mı? Yememiş içmemiş yeniden gitmiş Yorgun Matador'a, tesadüf bu ya o akşam ben de oradaydım; ne göreyim?

İlk sahnede yine bizimki elinde bir tahta tüfek, canlı dekor... Ve bir diploma daha. Kan çıkmasını önlemek için fotokopinin fotokopisini aldım, yayımlıyorum (Ne de olsa ekmek kavgası bizimki). Bu arada Ferhan Şensoy'un bilinmedik bir Fransız'ın oyununu üstün bir başarıyla sahneye koymuş olması, yarımını ve en önemlisi sahnesini, kavuşunu devraldığı ustasıyla paylaşıyor oluşu heyecan vericiydi. İstanbul'un "arabeske" alıştırmış "yorgun" seyircisi için "ZOR" denilebilecek oyunda beni en çok etkileyen, yazar Pierre-Henri Cami'nin 1910 yılında yayımladığı "Resimli Küçük Cenaze Alayı" gazetesi: Seyrederken hep bizim Kostantiniyye Haberleri geçti içimden.

Bizim gazetesinin yepyeni bir ekibi var şimdi, "Araştırma ekibi", Dr. Üstün Çelikler başkanlığında hareket eden ekip gayet ilginç çalışmalar yapıyor, İstanbul'un ilginç yerlerini tanyor, tarihin derinliklerinde araştırmalar sürdürüyor ve tabii bu denli ilginç çalışmalara bizim patron derhal ilgi duyuyor: Dinsizin hakkından imansız gelir derler ya: Dr. Çelikler, derhal patronu bir inceleme gezisine davet etmiş ve bir Pazar gününün erken saatlerinde bizimkini İstanbul Surları'nın ince-yüksek duvarlarına turmandırması, patronun yüzünde yükseklik korkusu ifadesi ile 20 metrelik surların üzerinde çekilmiş fotoğrafını işimden olmamak için yayımlamıyorum, başka bir baba yiğit varsa yayınlasın... Benden bu kadar, gelecek ay görüşürüz.

N.R.

EJDER, YAŞAR

Sözen: “Marmara’nın tek

İstanbul Belediye Başkanı Dr. Nurettin Sözen, Marmara Denizindeki kirliliğin önlenmesi için, denizi çevreleyen tüm illerin belediyelerince aynı türden önlemlerin uygulanması gerektiğini, yalnız İstanbul’da alınan önlemler ile bu işin çözümünün olanaksız olduğunu söyledi.

Sözen, Belediye başkanlığına seçilişinin ikinci yılı nedeniyle gazetemizin sorularını yanıtlarken: “Biyolojik arıtma yapmayan hiçbir kollektörü çalıştırmayız, bu bizim anlayışımızdır, politikamızdır” şeklinde konuştu ve Haliç’in kokmaması için Marmara’nın kirlenmesi fikrine de karşı olduklarını, öte yandan Haliç’in temizlenmesi yolunda kendileri tarafından büyük aşamalar kaydedildiğini açıkladı.

“7 ÜNİVERSİTENİN 7 PROFESÖRÜ HALİÇ KİRLİLİĞİNİN MARMARA’YA AKTARILMAMASINA OY BİRLİĞİ İLE KARAR VERDİ”.

Sözen 7 Üniversiteden 7 Profesörün oy birliği ile verdiği karar doğrultusunda, Haliç pisliğinin Marmara’ya aktılmaması sayesinde bir ölçüde kirlenmenin engellendiğini açıkladıktan sonra; Tuzla Kollektörü Biyolojik Arıtma Tesislerinin 115 milyar liraya ihale edildiğini, Kadıköy Kollektörü Biyolojik Arıtma mekânının ayrıldığını, Tarabya’da da bu iş için yer belirlendiğini ve K. Çekmece Kollektörü ihalesinin de bugünlerde yeniden açılacağını bildirdi. Sözen, tüm biyolojik arıtma tesislerinin kendi dönemlerinde devreye gireceğini de açıkladı.

Sözen, Marmara “Şimdiden sonra kirlenmezse, kalan pisliği 5 ilâ 7 yılda doğa temizler” dedi. Haliç’in kuzey kollektörünün tamamlanmak üzere olduğunu da belirten başkan, “Haliç’e akan derelerin ıslahı DSİ’nin işidir, tamamlanmamıştır, biterse, Haliç’in kokusu da azalır” dedi.

İSTANBUL OTOBÜSLERİ DOĞALGAZ İLE İŞLEYECEK

İstanbul’un artan hava kirliliği konusunda da görüşlerine başvurduğumuz Sözen, sanayii işletmelerine filtre zorunluluğu getirildiğini ve doğal gazın devreye girmesiyle sorunun çözümleneceğini, hatta İETT otobüslerinin doğal gaz ile işletilmesi çalışmalarının da sürdürüldüğünü söyledi.

Sözen 100 milyarlık asfalt ihalesinin ve beton ihalesinin yapıldığını ve Haziran sonu itibarıyla de

bütün arterlerdeki bozuk yolların onarılmış olacağını da bir “müjde” olarak verdi. Ayrıca doğal gaz projesinden ötürü İstanbul’lulara verilen sıkıntıdan ötürü de özür diledi. Ayda 100 km. doğal gaz borusu döşeyerek dünya rekoru kırdıklarını açıklayan Belediye başkanı, artan çevre bilincinin kent kirliliğinin azaltılmasında olumlu rol oynayacağını inandığını söyledi.

BİZE YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER ÖNÜMÜZDEKİ DÖNEMDE BİTECEK.

İstanbul’a Başkan seçilmesini sağlayan oy potansiyelinin kendisinden pek memnun olmadığını ve eleştirilerin yoğun olduğunu anımsattığımız Sözen, kendilerinden bilinen bozuk yollar ve suşuluk sorunlarındaki paylarını tartışmak istediğini ve kendi kusurlarının boyutunu öğrenmek istediğini söyledi ve: “Ben çok müsterihim, iyi niyetle ciddi işler yaptım inancındayım, geçen iki yılın deneyimiyle

Bekçisi biz değiliz”

önümüzdeki üç yılda daha iyi işler başaracağımızı da söylemeliyim” dedi.

MAÇKA-TAKSİM ARASINA TELEFERİK YAPILIYOR.

Ünlü Maçka Parkının düzenlenerek Türkiye’nin en büyük ve çağdaş parkı haline getirilmek üzere ihale açıldığını ve bu konuda hiçbir harcamadan sakınılmayacağını söyleyen Dr. Nurettin Sözen, “Demokrasi Parkı” olarak anılacak bu parktan Taksim’e bir teleferik işletmesinin kurulacağını da açıkladı.

1988’in Aralık ayında 25 yıllık doktorluk mesleğini bırakarak politikaya atıldığını, şimdi de asıl işinin bu olduğunu söyleyen Sözen, gazetemizin reklâm geliri olmayışını şaşkınlıkla karşıladı. Yazarımız Hilmi Yavuz’u uzun zamandır saygılarımızda görmediğini belirten Sözen’e, H. Yavuz’un Belediyedeki görevi nedeniyle çok meşgul olduğunu, ancak Haziran ayından sonra köşesini yazmayı sürdüreceğini açıkladı.

Sözen, son olarak sordumuz “Dalan size yardım için demeçlerinde su konusunu anlatıyormuş, sizin başınıza saksı düşer de şaşırıp yardım isterseniz yardıma koşarmış, ya Sayın Dalan’ın başına saksı düşer de sizden yardım isterse ne yaparsınız?” sorumuza: “Ben doktorum, koşarım ve başımı sargıya alırım” şeklinde yanıtladı.

İstanbul’un Eski-Yeni Gourmet (!) Noktaları

PATRON

Gazetemde “N.R. imzası ile dedikodu yazıları yazmakta olan adamın işi gücü yok hep benimle uğraşır: Ancak ben yine de doğru bildiğimi söylemekten çekinmeyeceğim”.

FATMA GİRİK HANIM’A NOT.

Şişli Belediyesi sınırları içinde hizmet vermekte olan Nova Baran Plaza - PIZZI HUT’da 17 Mart 1991 akşamı yemiş olduğum salatanın içinden bir solucan çıkmadığı kaldı, taze soğanlar doğru düzgün yıkanmamıştı ve şefe söyleyince de sadece bir “özür dileriz efendim” dedi. Bu lokantalar düzenli olarak denetleniyor mu? Lütfen bu notu “dilekçe” kabul ediniz ve yanıtlayınız.

CAFE MOZART

Nova Baran Plaza’da açılan güzel dekorasyonlu ve Lavazza kahve satan yerde, Atatürk’ün o ünlü deyişini anımsadım: “Bu millete herşeyi öğrettim, usaklığı öğretmedim!” Turizm pathyör, cafe’ler, lokantalar falan filan ama; servis, vah yandım!

CAPTAIN

Arnavutköy’ün ünlü Kaptan lokantası öğlen özeri bir başka oluyor, sık sık gidiyorum. Salatayı iyice kurutup, zeytinyağ-limon koymayı bilmedikleri için, her seferinde huysuzluk edip istiyorum ama, lüferi İstanbul’da en güzel Kaptan’da yersiniz. Bu arada bir de sır vereyim size: Saat yarım’da bir arasında gittiğinizde, Kaptan oradaysa “Karavanada ne var?” diye sorun; nefis bir kıymalı patates yemeğini balığa tercih edebilirsiniz.

ERSOY

Ersay Çetin, Piazza’yı yönetiyordu, ayrılmış... Geçenlere uğradığımda söylediler. Tam ki birisi bir işi iyi götürüyordu, olmamış. Hiç aklım ermiyor bu işlere...

GAZLIBÜS

Katalan
BARCELONA

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Basın Danışmanı, Dr. N. Sözen’in Gazetemize verdiği yanıtın başından sonuna değin izledi.

25

Temmuz 1992; son otuz yılın ortalamaları şaşmazsa eğer, o Cuma günü de hava 27 derece ve güneşli olacak. 670.000 kişi Montjuic stadyumunda 25 inci olimpiyat oyunlarının açılışına tanıklık ederken, yaklaşık iki milyon dünyalı da Atina'dan taşınan meşalenin Olimpiyat ateşini yeniden yakmasını izleyecek ve şimdiden aşına olmaya başladıkları maskot Cobi ile tanışacaklar. Eskiden, radyoların kültür-bilmece program-

Dev pazar yerleri, insanlarla hemen ilişki kurabilen, gülyüzlü ve sıcak satıcıları, daracık sokaklardaki iyi korunmuş mimarisi, geleneksel yapısını bozmamış kurumları ile bir sanat ve ticaret merkezi olan şehir, yemek yemeyi sevenler için de "gourmet" noktaları bulundurmaktadır. Her şeyden önce; Barcelona'da iyi kırmızı şarap bulunur. Ünlü Paella'yı yemek içinse "7 PORTES" yedi kapı lokantasını seçmek gerek. 1836 yılından bu yana şehrin en güzel Paellasını pişiren bu lokanta, otantik dekoru ve 7 kapısı ile ayrı bir güzelliğe sahiptir. Her Avrupa şehrinde ol-

Ünlü Romblas meydanına gelince, belki de artık Barcelona'da tek gidilmeyecek yer orası. Alanın ara sokakları halâ eski tadında ama, kendisini turist basmış.

1992, 25 Temmuz Cuma günü, İspanyol devlet başkanı "25 inci Olimpiyad oyunlarını açıyorum" demeden Barcelona'yı görmüş olmanın keyfini yaşıyorum, çünkü gittiğçe popüler olmaya başladı şehir; insanlar dışardan daha çok sayıda gelmeye başlayınca mekânların özünü de, daha fazla ediyorlar: Gittiği yer yaşamayı bilenimiz pek az doğrusu...

Katalanların Başşehri olimpik BARCELONA

Cüneyt AYRAL

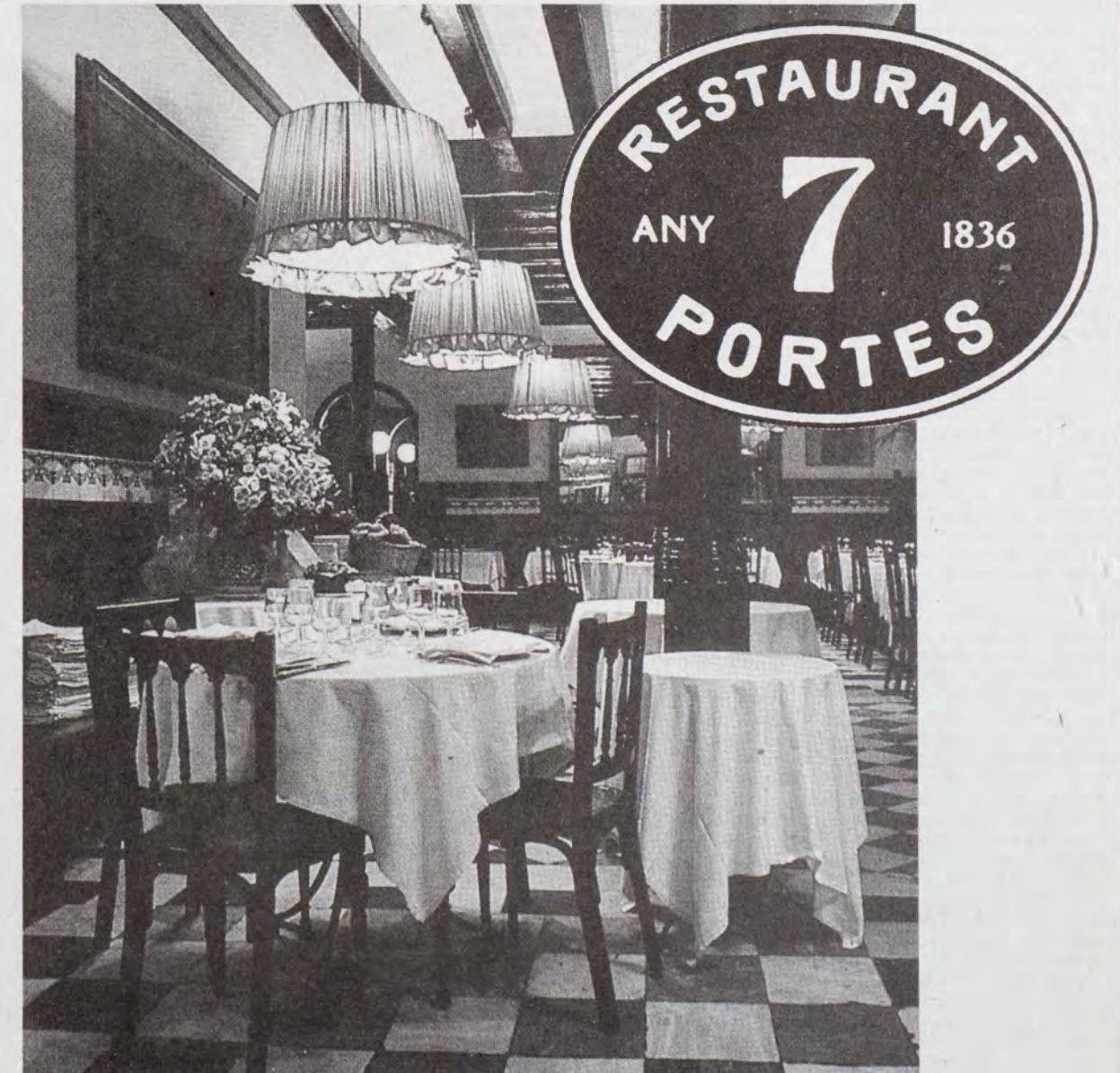
'larında başkentinden ünlü şehri olan ülkeleri sorduklarında "Amerika", Amerika Birleşik Devletleri'nin başkentini sorduklarında da; "New York" yanıtını alırlardı. İstanbul, New York, Münih gibi ülkelerinin ulusal başkentlerinden daha ünlü olan şehirler o zamanlar azınlıktaydı. Ancak, başşehirlerin nüfusça yoğunlaşmaya başlaması bu kuralı da bozdu ve birçok şehir en az başşehirler kadar ünlü olmaya başladı. Bunlardan biri de, gerek ünü ve gerekse şehrsel işlevleri ile gittikçe artan bir ilgi odağı olan Barcelona. İspanya'nın, Akdeniz kıyısındaki bu şehri aslında, bir İspanyol kavmi olan Katalanların başşehridir. Dilleri bile İspanyolca'ya benzemeyen bu insanlar tavır ve davranışları, anlayış ve yaşantıları ile İspanyol'dan çok güney Fransalı'yı andırırlar. Akdeniz'in tüm sıcak ve uyumlu insan özelliklerini de taşıyan Katalanlar, kendilerine İspanyol'dan çok Katalan denmesini severler.

Mimar Gaudi'nin zamanında çılgınlıklarını gösterdiği 1992 olimpiyadlarının şehri Barcelona aynı zamanda; çağdaş İspanyol kültürünün yaratıldığı ve sunulduğu önemli sanat merkezlerinden birisidir. Avrupa Topluluğunun yeni üyelerinden İspanya'nın diğer Avrupa şehirlerine oranla en yakınında bulunan şehir, bu işbirliğinden zenginleşme yolunda bir yarar sağlamış ve insanların artan gidiş-gelişleriyle, tatile gidilen İspanyol kasaba ve şehirlerinden biri olmaktan çok, Avrupa'nın tatil merkezlerinden biri haline almış. Barcelona'nın en ilginç yanlarından birisi de, batılı kentleri saran neon kalabalığına yakalanmamış olmasıdır.

duğu gibi büyük mağazalar Barcelona'da da var; ama onların ağırlığını ya da egemenliğini hissetmiyorsunuz yollarda yürürken... Her şeyden önce insanların evlerindeymiş gibi yürüdüklerini ve Barselonalı olmaktan keyif duyduklarını, üstelik de şehirlerine sahip çıktıklarını izliyorsunuz. Sonra dükkanların vitrinlerinde eski Beyoğlu'nun durmuş oturmuş halini gözlemliyorsunuz. Ben halâ Beyoğlu dendiğinde Franguli Mücevheratçısının vitrinini anımsarım, kalmış bir o var, belki birkaç tane daha...

Bütün bunlardan başka, Barcelona'ya gizemli bir anlam yükleyen liman olma özelliği söz konusu. Bu gemiciler şehrinde, liman lokantalarına gitmek ya da hafta sonu liman kenarında gezintiler yapmak insana ayrı bir heyecan veriyor. Galata Köprüsünden geçmenin ötesinde Liman'da gezmek, dolaşmak yoktur İstanbul'da, sanki deniz bizden değilmiş gibi yaşarız nedense, genel bir çöplüktür deniz diğer adıyla.

Barcelona'nın bir başka hoş odağı da, Picasso Müzesidir. Daracık sokakların arasından varılan geniş ve heyecan veren bir mekân ve Picasso'nun ürünleri ile saatler yaşanabilir. Aynı sokaklarda öyle güzel avlular vardır ki sanki her birinden bir Picasso bir Velasquez fırlayacak sanırsınız. Barcelona'yı dolaşmak heyecanlı iştir, çünkü bir Roma şehri olarak doğmuş, Visigotlar'ın egemenliğinde yaşamış, Müslümanların hakimiyetine geçmiş, şehir devleti olmuş; daha ne olsun? Barcelona'nın yerleşik eğlence parkı Tibidaba ise ayrı bir dünya. LA MASIA lokantasında yediğim peyniri unutamam.

Gaudi'nin Barselona'sı

C. Fuat OBUROĞLU
Mimar

Her kentin kendine özgü, "dillere destan", biraz da göstermelik niyetine kulanılan yapıları vardır. Öyle ki, bu yapılarla kent ve kentin insanları birbirlerinin ayrılmaz parçaları oluverirler; kente yapı özdeşleşir. İstanbul'un Sultanahmet camii, Roma'nın Colosseum'u, Fransa'nın Eiffel kulesi, New-York'un gökdelenleri gibi...

Bugün İspanya'nın Barselona kentine gidecek olsanız, göreceğiniz - ya da size gösterilecek olan - şeylerin başında hiç kuşkusuz renk renk, cicili bicili kıvrıla kıvrıla yükselen, boğumlarla aşağıya inen, girintili çıkıntılı, hiç bir kural, sınır tanımayan, kat kat bir pastayı, ya da bir oyuncuğ andıran yapılar olacaktır. Bunlar ibadet etmeye yarayan küçük bir mabed, bir soylunun yaşamını sürdürdüğü bir konak, devlet dairelerinin bulunduğu bir hükümet binası ya da bir çocuk bahçesi olabilir.

Hepsinin ortak yanı, bir çok biçim ve renk zorlamalarını içermeleri ve alışlagelmiş binalardan, yapıtlardan çok, gerçeküstü izlenimi vermeleri, düş ürünlerini andırmalarıdır. Bir başka ortak yanları da taşıdıkları imzadır: "Gaudi". İspanyol yaşam biçiminin coşkulu, sevecen ve ritmik atmosferini yansıtan, iklimi ve "diagonal" caddeleriyle tipik bir Akdeniz liman kenti olan Barselona'yı; muhteşem, hiç bir çağa sığmayan, günümüzde bile "alışla-gelmisin" dışında izler taşıyan gizemli yapılarıyla bezediği için, Gaudi'nin Barselona'sı diye nitelendirmek hiç de yanlış olmayacaktır.

Bugüne dek İspanya'nın yetiştirdiği belki de en ilginç mimar olan Gaudi, çelişkili karakterini bir ayna gibi yansıtan mimarlığı ile Barselona'da, hem çağdaş ve fonksiyonel, hem de dantel zerafeti taşıyan yapılar yarattı. Ama ona yalnızca mimar demek yanlış olur; Zira 19. yüzyılın son çeyreğinde modern bir şehirçilik anlayışı ile yarattığı binaları eleştirilere hedef oluncu, aynı zamanda bir ressam ve heykeltıraş olan, resim ve heykel çalışmalarını mimariye adanmış bir sanatçı olan Gaudi tüm enerjisini stilistiğe harcayarak yeni bir ekolün yaratıcısı haline geldi. Barselona dışında pek az eseri bulunan, dönemin zenginlerine saraylar, malikâneler de inşa eden mimarın eserlerinin dış görünüşü Arap; taş işçiliği ise Gotik sanatın izler taşıyor. Kimdi bu Gaudi? Neler yapmış, neler gerçekleştirmişti?

YAŞAMI

Antonio Gaudi 1852'de Barselona yakınlarında Reus'da doğdu. Babası, büyükbabası hatta onun da babası bakır ustasıydı. Özgün mimarlık anlayışı ile sanatının, çocukluğunun kırsal kesimdeki yaşamından ve ailesinin alçakgönüllü geleneğinden kaynaklandığı söylenen Gaudi, daha onbeş yaşındayken, ailesinin geçimine "El Arlequin" dergisine çizdiği resimlerle katkıda bulunmaya başladı. Ancak, meslek yaşamı boyunca grafik anlatıma ve planlara fazlaca önem vermeden, soyut anlatımlara ağırlık vererek çalıştı. Onsekizine geldiğinde Barselona Yüksek Mimarlık Okuluna girdi: Yıl 1870 dir. Birkaç yıl sonra ise Gaudi'yi akademiyi bitirmiş, mimarlığın çeşitli konuları üzerine tezler yazmış, kuramsal çalışmalar yapmış bir mimar olarak görüyoruz. Yine de sanatçı, yaşamı boyunca "çömlekçilik geleneği"ni esas almış, özellikle dış yüzeylerde, sanki bir çömlekçi gibi, plastik bir kütle olan ham kili şekillendirmişçesine, esnek bir malzeme olan bakırı kullanmıştır. Böylesi bir tarz, onun, yaratmak istediklerini uzayda ve üç boyutlu olarak görebilme yeteneğini ispatlamakta, iki boyutlu grafik anlatımlardan neden hoşlanmadığını da açıklamış olmaktadır. Yakın dönem İspanya'sının en ünlü, ama bunun yanı sıra en çok tartışılan mimarı olan Gaudi'nin, gerçek anlamda doğduğu bölgede ölmeyi yeğleyen bir sanatçı olduğu açıkça görülmektedir. Başka mimarlar da rastlanan, gezip görmek, incelemek, öğrenmek duygularını hiç tatmamış hatta mimarlığın bu büyük geleneğini, zararlı olarak görebilecek kadar "otantiklik" tutkunu bir kişidir Gaudi... Yaptığı binaların, en azından dışarıdan bakanların zihninde bu düşüncenin tam karşısı izlenimler uyandırmasına rağmen o yine de, doğduğu yer olan Reus'dan en fazla, 1926 yılının bir Haziran sabahı yaşamının noktalananacağı Barselona'ya kadar gidecek ve bu yörenin tutkunu, bu bölgenin mimarı olarak ölecektir.

Onun üniversiteyi bitirdiği yıllarda Avrupa, sanayi devriminin hızlı dönemindedir. 1800'lerin sonunda bu hız doruğa ulaşacak, makine tanımlatılacak, el sanatları bir anda arka plana itiliverecek, seri üretime geçilecektir. Bunun yanı sıra, endüstri devrimi, geçmiş döneme karşı, kökenleri hiç de mimarlara bağlanamayacak tepkilerin doğmasına neden olmaktadır.

Bu tepkiler aslında, yapılan toplumsal reformlarla ve gelişen mühendislikle ilgiliydi ve çoğu, endüstrideki gelişmeleri, aynı ressamlar gibi yürekten iten ve istemeyen kişilerce gösteriliyordu. Bu tepkilerin, endüstri devriminin bir yandan benimsenmiş düzeni ve benimsenmiş bir güzellik kavramını yitkiren, öte yandan bir çeşit yeni düzen ve güzellik için de fırsat yarattığının farkında olmayanlar tarafından gösterildiği de söylenebilir. Endüstri devrimi ise bu arada yepyeni malzemeler ve yapım süreçleri sunuyor, düşlerde bile görülmemiş ölçüde büyük mimari planlamalara yönelik sanatçıların bakış açılarının doğmasına olanak sağlıyordu.

Gaudi'nin, bu yeni üretim ilişkileri içerisinde kendi yerini ararken çeşitli sanat akımlarının doğmasına neden olduğu bugün savunulan bir görüştür. Gerçekten de seri üretimle mallara bir yandan estetik değerler katma çabası harcanırken, bir yandan da makineye yönelik sanatçıların yapılmaktadır. Bu ikisi bir araya gelince de, birinci dünya savaşına kadar sürecek olan "art nouveau" ya da "Yeni Sanat" akımı doğar. Kimilerine göre tıpkı Horta, Van de Velde ve Guimard gibi, art nouveau'nun gerçek bir ustası olan Gaudi, örneğin Dalí'ye göre gerçeküstüçülüğün babası ya da peygamberi, bazılarına göre de çağdaş Barok anlayışın korucusudur. Günümüzün kimi sanat tarihçileri ise Antonio Gaudi'nin art nouveau'yu geride bırakıp çok daha başka boyutlara ulaştığını söyler.

1880-1890 yıllarında sanayi devriminin doruğuna varmış bir çok Avrupa ülkesinde yeni malzemeler başta edilmekte, demir ve çelik kullanılarak

(Devamı Ondokuzda)

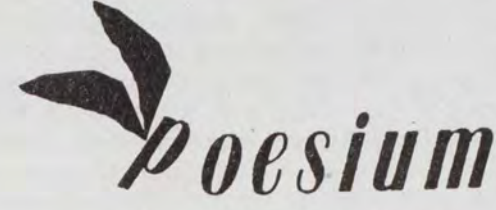

CASA MILA'dan detay...

USTABAKIRCI

İstanbul'da şiir forumu düzenlendi

İSTANBUL BÜYÜK ŞEHİR BELEDİYESİ
1.ULUSLARARASI ŞİİR FORUMU
GREATER ISTANBUL MUNICIPALITY
1ST INTERNATIONAL POETRY FORUM

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı tarafından 6-12 Mayıs günleri arasında düzenlenen şiir forumuna POESİUM adı verildi, forumun sekreterliğini şair Özdemir İnce yüklendi. 24 Türkiye'li şairin çağrılı olduğu POESİUM'a Attila İlhan ve Sezai Karakoç katılmayacaklarını bildirdiler. Ünlü şairlerimizden Ece Ayhan, Enis Batur ve Hulki Aktunç'un çağrılı olmadıklarının dikkati çektiği forumdaki konuşmalarda "Bütün şairler forum'un doğal davetlisidirler" denilerek çağrılmayanların gönlü alınmaya ve eleştirilere kalkan hazırlanmaya çalışıldı.

Yurt dışından davet edilen 21 yabancı şairden de 1 FAS'lı ve 1 LÜBNAN'lı dışındaki 19 şairin batılı olduğu gözlemlendi. Türkçe'nin dünyanın yaygın dillerinden biri olmadığı görüşüne yer verilen POESİUM'un basın bildirisinde, özellikle Sovyetler Birliği'nin Türkçe konuşan cumhuriyetlerinin unutulduğu ve "Uluslararası" deyimini kapsamına, Uzak Doğu ve İran, Irak, İsrail, Suriye, Mısır gibi şiir geleneği güçlü doğu ülkelerinin ve orta-güney Amerika ülkelerinin sokulmadığı gözlemlendi.

"Şiir Forumu, büyük bir birikime sahip olan Türk şiirinin, özellikle Batı'da daha iyi tanınmasına yol açacak, dünyanın önde gelen şairleri ile dünya şiirinde çok önemli bir yeri olan Türk şiirinin yaşayan ve önde gelen şairlerini bir araya getirecektir" şeklinde hazırlanan basın bildirisinde Türk şiirinin ille de batı'da tanınması gerekliliği vurgulandı. Oysa bizce; İstanbul iki kıtayı birleş-

tiren köprü özelliği ile Asya ve Batı şiirinin buluşma, tanışma, tartışma merkezi olabilecek konumdadır.

Herşeye rağmen olumlu bir başlangıç olarak değerlendirilmesi gereken POESİUM'un, bundan sonraki yıllarda daha objektif seçimlerle, daha yaygın bir davetli ve Ulusal şairler bütününe varmasını diliyoruz. Çünkü İstanbul, şiirin en güzelinin doğduğu, yaşadığı ve yaşatıldığı şehirlerdendir.

İSTANBUL 1. ULUSLARARASI ŞİİR FORUMUNA KATILAN BATILI ŞAİRLER

1. Alain Bosquet, Fransa (Paris Mallarmé Akademisi II. Başkanı)
2. Jean Orizet, Fransa (Mallarmé Akademisi Genel Sekreteri)
3. Abdellatif Laâbi, Fas (Mallarmé Akademisi Üyesi)*
4. Adonis (Ali Ahmed Sait), Lübnan (Mallarmé Akademisi Üyesi)**
5. Jean-Claude Renard, Fransa (Mallarmé Akademisi Üyesi)
6. Gyorgy Somlyo, Macaristan (Mallarmé Akademisi Üyesi)
7. Caj Westerberg, Finlandiya
8. Egitto Gonçalves, Portekiz
9. Clara Janes, İspanya
10. Johannes Poethen, Almanya
11. Galway Kinnell, ABD
12. Henrik Nordbrandt, Danimarka
13. Judith Herzberg, Hollanda
14. Miroslav Holub, Çekoslovakya
15. Frans de Haes, Belçika
16. Lasse Söderberg, İsveç
17. Maurizio Cucchi, İtalya
18. Richard Murphy, İrlanda
19. Spiros Tsaknias, Yunanistan
20. Victor Sosnora, Sovyetler Birliği
21. Vlada Urošević, Yugoslavya

* Afrikalı
** Ortadoğulu

BİR BELGE.....

BALIKLI MEZARLIĞINDAN KARAMANLICA BİR KİTABE

(Türkçe konuşan, Türkçeyi Grek alfabesi ile yazan Ortodoksların Mezarlığında ... Kitabedeki avadânîlikler ölünün bir marangoz olduğu izlenimini vermektedir).

Bülbül gibi uçu yavru kafesten
Meğer tek mil imiş a-bu tanesi
Zer-ü ziyañ eyledi zümbül zülfünü
Bu gonca fidanın ecel hanesi
Mevaitim Kayseri Cinci dereden
Ayırdı korela baba, anneden
Sopum Hacı Nurluoğlu ismim Mihal'dir
Sizlerden matlum bir sinkoris eksantir
Mikayl Harralimbu yazdı sene 19

Göçetti sene 1865 Julie 28

Çev. Üstün ÇELİKLER

KARAMANLI

İstanbul'un savaş günleri

Taner VİDİNLİGİL

Körfez savaşının bittiği şu günlerde, TV den izlenen füze, uçak uçuşlarına ait görüntüler beni kırkbeş yıl öncesine götürdü. Girilmemiş bir savaşın, günlük yaşamda dahi ne zorluklar ve yokluklar getirdiğini hatırlattı.

EKMEK KARNESİ:

Yıl 1945 idi. II.Dünya Savaşının son günleri artık yaklaşmıştı. Almanya yenilginin kokularını duymaya başlamıştı. Fakat İstanbul halâ savaşın heyecanını yaşıyor, Muhtar İrfan Bey kapı kapı dolaşıp ekmek karnesi dağıtıyordu. Otuz günlük küçük pullar halindeki bu karneler her ay farklı renkte olurdu. Muhtarımız karneyi verince nüfus kağıdına "Temmuz Ekmek Karnesi verildi- İrfan" damgasını basardı. Bu karnelerden başka arasıra, Amerikan bezi veya patiska almak için, yerli mallar pazarına ait karne de verilirdi. Karneler altın değerindeydi bizler için.

Fırınlardan önünde, şimdiki gibi kuyruk alışkanlığı olmadığı için, herkes birbirini ezerdi. Küçük bir çocuk için ekmek almak çok daha zor bir işti. Bir avucunda karne, bir avucunda üç büyük, iki çocukta oluşan beş kişilik bir ailenin günlük tahsisatı olan iki ekmek parası altmış kuruş olduğu halde heyecan içinde kalabalıkta beklemek gerekirdi. Bu heyecanın iki sebebi vardı: Birincisi karneyi kaybetmek, ikincisi ezilmek, Karneyi kaybetmek çok önemli bir olaydı o zaman. O akşam aç yatmak kaçınılmaz olurdu. Fırında odun yakılırdı. Odunlar uzun uzun gelir, Kürekçi onları fırına yeterince atar ve ateş küreği ile korları düzeltirdi. Yukarıda hamurkâr mayalı hamurları, kasalara serilmiş vaktiyle beyaz, şimdi gri olan bezlerin üzerine dizerdi. Yardımcı bu uzun kasaları tezgâhın üzerine alır, Kürekçi gayet ustaca bezi sol eli ile çeker, hamuru sağ avucuna sıçratırdı. Sonra da bunu fırıncı küreğine çapraz çapraz dizerdi. Hamurlar fırına sürülmeden önce bir bıçakla kesilirdi. Fırın dolunca kapağı kapanır ve beklemeye geçilirdi. Bu sakin bir devreydi.

Kürekçi arasında fırının karşı ağırlıklı kapağını açar. Projektörü içeriye çevirir. Kürekle bazı aktarma işleri yapardı. Bu sırada bekleyenlerde bir salınma olurdu. Ekmek çıkmaya başlayınca ise, ortalığı bir telâş alır, bekleyenler daha da sıkışırlandı. Bu arada mis gibi bir koku etrafı sarar, karınlarımızın daha da acıkmasına sebep olurdu. Taze ekmeklerden eller yanarak kalabalık yarıp dışarıya çıkılınca derin bir "Oh" çekilirdi. Elde kara, içinde kıymık, çuval parçaları ve daha bir çok yabancı madde çıkabilecek, hamur ekmeklerle evin yolu tutulurdu. Akşam yemeğinde, bugünkü gibi İtalyan ekmeği mi, çavdar ekmeği mi, kepek ekmeği mi, sütlü ekmek mi gibi hür seçim şansı olmadan, siyah hamur ekmek büyük bir zevkle yenirdi.

Şeker bulmak ise başlıbaşına bir problemdi. Eve giren şeker çok az olduğundan, onu sadece çocuklar yiyebilirdi. Büyüklük çaylarını kuru üzümle içmeye alışmışlardı. Evde tatlı pişmesi ise bir hayaldi. Belki ayda, belki iki ayda bir pişirilen at tatlı bir sütlü bayram havası yaşırdı.

GECE SESLERİ:

O yılların İstanbul geceleri çok sessiz olurdu. Ne şimdiki gibi yoğun trafik ne de şimdiki gibi gürültücü insanlar vardı. Bekçiler bile uyuyanları düştürülürdü.

Sabaha karşı uyanıp hoparlörsüz bir ezan sesi duymak bana oldum olası çok büyük bir hoş duygu vermiştir. Beyazıt Camisi müezzinin sa-

bah ezanını genelde "saba" makamından okuduğu söylenirdi. Çocuk halimle kalkar, yan pencereye gider, burnumu cama dayayıp, şerefede müezzi- ni göremeden ezanı dinlerdim. Bizim ev yönüne doğru okurken sesi yüksek gelir, şerefeyi dönerek okuduğu için ses zaman zaman alçalırdı. Bugün madeni hoparlörlerden yükselen canlı feryatlara da ezan diyorlar ama, ben ne yazık ki diyemiyordum.

Sizi, gece uykunuzdan uyandıracak bir başka ses ise, o yıllar için siren sesleriydi. Alçalıp yükselen bu sesler insanda büyük bir heyecan dalgası doğmasına neden olurdu. Bu günleri yaşamayanlarınız Körfez savaşı sebebiyle çok uzaktan da olsa, bu heyecanı yaşayanları izleme fırsatı buldular. Siren sesi duyulunca sokak lambaları dahil, tüm ışıklar söndürülürdü. Evlerde Mavi boyalı ampuller kullanılır, lambanın etrafına ışığı aşağıya vere-

cek külahlar giydirilirdi. Pencerelelere ise siyah muşambadan ışık geçirmez perdeler takılırdı. Bekçiler, pencerelerden ışık sızdığını görürlerse, hemen uyarırlardı. Siren sesleri duyulunca hemen evin bodrumuna inmemiz defalarca tembih edilmişti. Ancak bodrum bir sığınaktan ziyade, ışıksız, rutubetli, havasız ve fareli bir ceza yeri idi. Orada olmaksansa bomba ile ölmek belki de daha iyi bir seçenektir.

Gök yüzünde projektör hüzmeleri birbirleri ile kovalamaca oynarlardı. Bu arada uçak sesi duyulmasın diye dua edilirdi. Ertesi gün gazetelerde bir manşet "Bir Alman uçağı Yeşilköye kadar geldi." Uçak projektörlere yakalansa yerdeki bataryalar onu vurabilecekler miydi bilinmez...

Ekmeklerin seçimine alınabildiği bu günlerde, ezanların da ehil kişilerce ve madenî olmayan seslerle okunabilmesini candan diliyorum.

KARARTMA

Kentin uğultusu içinde

Merih AKOĞUL

Gri bir ilkyaz sabahı. Yağmur yağdı yağacak. Şair arkadaşım iki saat sonra çıkacağı Paris yolculuğunun heyecanı içinde. "Ayaklarım geriye gidiyor, yola koyulmadan özlemeye başladım bu kenti" diyor ve der demez İstanbul koyuveriyor sahte gözyaşlarını, yağmur bombalarıyla uyandırılmış ve bir kimya dersini izlercesine.

Bu sabah erkenden buluştuk, Beşiktaş'ın ara sokaklarını dolaşmak için son bir kez. Antikacı dükkanlarına baktık, mezar taşlarının üzerindeki yazıları okumaya çalıştık. Çeşimbülbül sürhahilerin anoforuna bıraktığımız gövdemizin dibine çarptığında gelen sesini dinledik. Kediler kaçıştı ayaklarımızın altında. Tam o sırada Behçet Hoca'yı görür gibi olduk, dudaklarına kazılı sigarasıyla. Elinde fileli vardı ve bir yerlere gecikmiş gibiydi. Masuklar yokuşuna komşu Ermeni ve Balık-

çılar Çarşısı'yla flört eden Rum kilisele- rinin çağrısını zamansızlıktan geri çevir- di. Manavlar meyvelerini diziyo- ru, balıkçılar da kutudan çıktığı gibi duran donmuş ithal uskumrularına su atıyordu. Yeni pasajların ışıklı vitrinleri önünden hızla geçtik. Caddenin kenarı tırtıcı çocukların istilasına uğramıştı. (Dünyada başka bir millet daha yoktur ki, kilosunu bu kadar sık merak etsin ve onu öğren- mek için seyyar taticıların basküllerine çıkmak konusunda bu denli ısrarlı olsun.)

Kıyıya geldiğimizde sanki büyük bir

maydan savaşından çıkmış gibiydik. Va- purlar durmaksızın iskeleye yanaşırken, insanlar karıncalar gibi dört bir yana da- ğılıyordu. Annesiz gelinmeyen çocuklar parkında yunuslar tahteravalliyi, dinazor kaydırığı, palyaço atkılarının rolünü o- yunuyor, iki karga yerdeki ekmek parçası- nı birbirinden kapmaya çalışıyordu.

Artık denizden kıyıya, Beşiktaş sırt- larına bakmak cesaret istiyor. Çağımızın beton anıtları olan oteller gelecek kuşak- larla kalmak üzere en gür sesleriyle İstan- bul'un Requiem'ini seslendiriyor.

Batmakta olan bir gemiyi terk etmenin tam zamanı mı?

Şimdi Kılıç Ali Paşa hamamının gö- bek taşında, gün boyu gördüklerimi dü- şünüyorum. Büyük kubbede yankılanan seslerimiz Sinan'ın sesiyle birleşip su dam- lacıkları olarak üzerimize akıyor. Kurna- lardan taslarla sular atılıyor.

Kentin uğultusu içinde biraz da soy- lenmemiş şiirlerin yattığını biliyorum. Bu yüzden İstanbul denizinin soluğlarında kağıttan bir kayak gibi yalpalamamız.

İstanbul'un azınlık gazeteleri

Bilindiği gibi İstanbul'da yayımlanmakta olan çok çeşitli yayın organları ara- sında "azınlık gazeteleri" de vardır. Bu sayımızdan başlayarak bu gazetele- ri tanıtmaya başlıyoruz.

A LO TUERTO TUERTO, A LO DEREÇO DEREÇO

ŞUBAT

20

1991

ŞALOM

שלום

ADAR

6

5751

Yıl: 44 • Sayı: 2175
2000.- TL (KDV dahil) HAFTALIK SİYASİ VE KÜLTÜREL GAZETE

Neşe Bayramı PURİM'i kutluyoruz

Gorbacov Tarık Aziz'e barış planı su Sovyetler Birliği'nden Barış At

Şalom Gazetesi

İbrani dilinde "barış" anlamına gelen ŞALOM sözcüğü, yahudiler arasında selamlaşmak için de kullanılır. 44 yıl önce Avram Leyon tarafından yayımlanmaya başlayan Şalom gazetesi, haftalık olarak çıkmakta ve yoğunlukta abone- lere gönderilmektedir. Siyasi ve kültürel gazete olarak yayımlanan Şalom, bir yan- dan güncel olaylara yer verirken, öte yan- dan da Yahudi gelenek ve görenekleri hakkında bilgi veriyor. Şalom gazetesi dün- ya yahudileri ile ilgili haberlere de yer ve- rirken bir sayfasını Yahudi-İspanyolcası dilinde yayımlıyor. Bilindiği gibi; Türkiye'- deki yahudilerin büyük çoğunluğunun İspanyol engizisyonundan kaçarak Türki-

ye'ye gelmiş olmalarından ötürü, araların- da kullandıkları geleneksel dilleri İbranice değil klasik İspanyolcadır. İspanya'da bile artık kullanılmayan bu dil, yeni kuşak ya- hudiler arasında da unutulmaya başlan- mıştır.

Şalom gazetesine abone olmak isteyen- ler için adreslerini veriyoruz.

PROF. DR. ORHAN ERSEK SOK. (ES- Kİ KUYULUBOSTAN SOK.) MOLA APT. No. 3/2 NİŞANTAŞI-İSTANBUL gazetesinin her sayısı 2000.- TL ve her ay "Şalom Çocuk" adıyla bir ücretsiz ek ya- yımlıyor.

ŞALOM

שלום

GÖZLEM GAZETECİLİK BAŞIN VE YATIRI A.Ş. adına

Yönetici: N. İZDOĞR BARIŞ

Yayın: S. SİLİYO DAVRA

Sorumlu Yazman: SALAMON BİÇİMCİ

Compiègne Ceza Kampı Front Stalag 122

2 Şalom 1941

Ceza Kampı

Compiègne Ceza Kampı, Almanlar tarafından 1941 yılında kurulmuştur. Bu kamp, Polonya'dan gelen Yahudi tutsakları için kullanılmıştır. Kampın koşulları çok kötüydü ve tutsaklar burada çok sayıda ölmüştür. Şalom gazetesinde bu kampın durumu ve tutsakların yaşadıkları zorluklar hakkında haberler yer almıştır.

İTHALUSKUMRUSU

Çırağan sarayı otel oldu.

ÇIRAĞAN PALACE HOTEL-KEMPİNSKI ADIYLA AÇILAN OTELİN ÖMRÜ TARTIŞILIYOR.

Bir inanca göre Mevlevî mezarlarının kaldırılması ile bozulan inşa edilen Çırağan Sarayı, uğursuzluk ve günah sayılan bu mezar nakli yüzünden yanmıştı. Şimdi yerine yapılan otelin de ömrünün uzun sürmeyeceği, yakında yıkılacağı yolunda bulunanlar var. Saray bölümünün henüz tamamlanmamış olması nedeniyle "Yumuşak açılış" yaptıklarını açıklayan otel yetkilileri çeşitli özendirmeler ile otellerine İstanbul'uluları alıştırma çalışıyorlar.

Oda fiyatları 195.-\$'dan 1300.-\$'a kadar çeşitlilik gösteren otel, tartışılmaz güzellikteki manzarası ile "Yüksek zevk ve gelir grubuna" seslenmek istiyor. Cuma ve Cumartesi gecesi Çırağan Otel lokantasında yemek yiyenler arzu ederlerse, geceyi iki kişi için 60.-\$ ödeyerek otelde geçirebiliyorlar.

ÇIRAĞAN OTELİNİN BİR YETKİLİSİ GAZETEMİZİ ZİYARET ETTİ.

Çırağan Otel'i'nin satış yetkilisi gazetemizi ziyareti sırasında otelle ilgili belge ve bilgiler sundu. Bunlar arasında yer alan ve sarayın tarihçesini anlatan metni aynen yayımlıyoruz.

Çırağan Sarayı.... Dün

Onaltıncı yüzyılın ilk yarısında Çırağan Sarayı'nın yerinde Kaptan-ı Derya Kılıç Ali Paşa'nın yalısı bulunuyordu. Onsekizinci yüzyılda IV. Murat burayı, kızı Kaya Sultan'a hediye etmiştir.

III. Ahmet döneminin sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, bu yalının arsasını satın alarak, eşi Fatma Sultan için ahsap bir yalı yaptırdı. Eğlenceye düşkün olan İbrahim Paşa, yalının bahçesinde "çıra eğlenceleri" düzenler, padişahı da davet ederdi. Yalı, bu gece eğlenceleri yüzünden "Çırağan" adını aldı.

Saray, Lale Devri'nden sonra hükümdar ve sadrazamlar tarafından yazlık saray olarak kullanıldı. I. Mahmut'un ilk saltanat yıllarında, dönemin sadrazamları burada Fransa ve Avusturya elçilerine ziyafet verilerdi.

Saray, II. Mahmut döneminde de yazlık saray olarak kullanıldı. 1836 yılında sarayın

yanında bulunan "Hanımkadın Mescidi" ve bir okul yıktırılarak alan genişletildi. Garabed Balyan'a ahsap yapılar inşa ettirildi. Hünkar dairesi olan merkez bölümün temeli kagir olarak atıldı ve dışarıdan 40 kadar mermer sütun koyduruldu. (Ekim 1843). Klasik bir görünüme kazanan yapı, Osmanlı İmparatorluğunun en güzel sarayı oldu.

Dolmabahçe Sarayı'nın tamamlandığı yıl Sultan Abdülmecid, sayfiye mevsiminden itibaren Çırağan'ı yazlık saray olarak kullandı ve 1860 yılında daha sonra yeniden yaptırmak üzere Çırağan Sarayı'nı yıktırdı. Bugünkü sarayın temelini attırdı. Ancak parasal sıkıntı ve "Kuleli Olayı" yüzünden sarayın yapımı yarım kaldı. yeni sarayın yapımı Abdülaziz döneminde tamamlanabildi (1863).

Sultan Abdülaziz, Agop Balyan'a, kendi saltanatının bir anısı olarak Arap Üslubu

ile yeni bir saray yapması için emir verdi. Agop Bey, kusursuz bir eser yapabilmek için, İspanya'ya ve Afrika'nın kuzey ülkelerine özel ressamlar göndererek, oradaki ünlü binaların resimlerini çizdirdi. Eski Çırağan Sarayı'nın tahta binası yıktırılarak, yerine yenisinin taş-tan temelleri kondu. Sarayın paha biçilmez, işlemleri kapılarının bir altın değerinde olan her biri, Vortik Kemhacıyan'ın elinden çıkmıştı. Sultan II. Abdülhamit, bu kapılardan birkaç tanesini, onları çok beğenen dostu Almanya İmparatoru Kayser Wilhelm II'ye armağan etti. Wilhelm bu kapıları Berlin Müzesi'ne yerleştirdi. Dünyanın her yanından nadide mermer, porfir, sedif gibi maddeler getirtilerek, sarayın yapımı için kullanıldı. Yalnız sahilin yapımı için 400.000 Osmanlı lirası harcadı. Yapımına 1864'de başlanan Çırağan Sarayı, 1860/71'de bitirildi ve 5 milyon altın harcadı.

Son kez 1876 yılının Mart'ında buraya gelerek bir süre dinlenen Sultan Abdülaziz, halk arasında, mevlevihanenin yıktırılarak saray arasına katılmasının uğursuzluk getireceği gibi dedikodular çıkması üzerine, Çırağan'ı terk ederek Dolmabahçe Sarayı'na yerleşti.

Saray, 1876-1904 yılları arasında V. Murat ve ailesinin konutu oldu. 1876'da deli olduğu ileri sürülen V. Murat, bu sarayda tam 28 yıl hapis hayatı yaşadı.

14 Kasım 1909'da sarayın Milli Meclis binası olarak kullanılması için gerekli düzenle-

(Devamı Ondokuzda)

Yıl 1940. Gazete 16 yıl önce burada kuruldu. 51 yıl sonra yine burada.

İstanbul Eminönü Kazası Mahmutpaşa Mahallesi gayrimenkul haritası, Topograf J. Perittic, Temmuz 1940

KADANS

Cahit KAYRA

Ah, nerde o eski soylular

XIX. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı'nın Mustafa Şekip adlı bir Hariciye nazırı, yani dışişleri bakanı var. Şekip Paşa ancak hariciye nazırı olmuş. Onun oğlu Arifi Paşa ise sadrazamlığa yani başbakanlığa yükselmiş. Bu Adam sapına kadar soylu. Hem Bebek'te, hem Kanlıca'da yalıları, Kemankeş'te konaklar filan... Kısaca soyluluğun bütün gerekleri yerinde...

Arifi Paşa'nın iki özelliği varmış. Sağlığına öyle özen gösterirmiş ki yemekte bamyı ya da nohut tanelerini sayarmış. Konuştuğu hiç pencere açılmazmış. İkinci özelliği ise çok ince ruhlu ve nazik oluşu. Bir gün odasında bir devlet konusunu tartışırken Oğhan Paşa ile Bekir bilmem ne paşa kaba kaba konuşmaya başlamışlar. Sadrazam Arifi Paşa öfkeli, masanın altına saklanmış.

Yine soylulardan Hasan Râmi Paşa var. Karışık bir şey. Bunlardan iki tane var ama biz birisinden söz ediyoruz. Buna Hasan Râmi değil, Hasan Harami Paşa derlermiş. II. Abdülhamit bunun için:

— Bende öyle paşalar vardır ki bir gemiyi direği ile usku-ruyla yutar da kimse farkına varmaz, dermiş. Kısacası sıkı soylu...

Namlı soylularımızdan sadrazam Âli Paşa'nın da garip soylulukları yok değil. bir gün kerahet vakit rakı sofrasında ölçü-yü kaçırmış. Yakın arkadaşı Bebek'li Saip bey saldırmış. Yüzünlüze güller öyle bir saldırdı... Bahçede çileğin bir kaçma kovalama...Saip Bey kapağı Ali Paşa'nın, bitişikte oturan oğlu Ali Bey'in evine attımsı:

— Aman demiş, soylu namusum tehlikede.

Ali Bey şoğukkanlı:

— Bizim peder bazen böyle hoppalıkla yapar demiş ve idare etmiş.

Ratip Paşa'nın soyluluğu bir başka türden, Dünya âlemi soymuş sovana çevirmiş. Günahı boynuna öyle dıyorlar. Şimdi diyeceksiniz ki bu işler "Hanedan"lar tarafından yönetilince böyle oluyor işte. Neyse Ratip Paşa yaparmış da yöntemine uygun yaparmış. Memduh Paşa'da yöntem möntem yok. Aslında çağının ilerisinde sayılır. Onun yöntemini şimdi şimdi kullanmaya başlayanlar belirdi de şaşıp kahyozuz. Yöntem de basit... Hiç dinlemeyeceksin. Eline fırsat geçti mi vuracaksın! İşte bu kadar. Onun zamanında bir de Kemâni Memduh diye bir çalgıcı varmış. Öyle ki" kemâni konuşturur derlermiş. Bir gün mahalleli kahvede oturup derterler ve Kemancı Memduh da hafiften hafiften peşver filan çıkarırken Memduh Paşa içeri girmiş. Hazirûndan biri dayanmamış:

— Çal Memduh Çal, diye sahyanlanmış.

Tabii adamcağzın çal yaka götürmüşlerdir. Soyluluk böyle gerektirir elbette.

Ha Haşim Paşa'yı da unutmayalım. O da soylu. Şu Haşim Paşa canım. Hani "Mektepler olmasaydı maarifi ne güzel idare ederdim" diyen soylu paşa.

Hep erkek soylulardan söz ettik. Oysa Osmanlı'nın cinsi latiften de esaslı soyluları vardır. Osmanlı sarayından etnik açıdan nasıl soylu çıkar, o konuyu tartışmayalım. O başka bir şey. Benim bildiğim kadar Osmanlı'da kadınların toplum içine çıkması üçüncü müdür hangisi ise o Mustafa ile başlar. Onun kızlarıyla demek istiyorum. Günahı söyliyenerlin boynuna sözeleşti "Hatice Sultan epi çapkındı" derler. Kadın hakları açısından ne diyebiliriz? Hiç. Öyleyse onu rahat bırakalım. Çünkü zincir halkaları gibi peşpeşe Bebek kıyılarında soyluluğun tadını çıkararak başka sultanlarımız var. Mesela Beyhan Sultan. Akıntı Burnu'ndan Bebek'e doğru giderken, orada Boğaz'ın en tatlı yerlerinden birinde kardeşi olan padişah ona bir güzel saray yaptırmış. Orada soylu soylu yaşamış Beyhan Sultan. Sonra rahmetli olmuş. Yerini Seniye Sultan almış. O da soylu tabii. Sonra o da rahmetli... Bu kez saraya Zekiye Sultan oturmuş... Yıllar geçiyor elbette. Soylular da geçiyor. Bu kez onun kırkardeşi Ulviye Sultan yaşamaya başlamış soylu hayatını bu sarayda... Sırası gelince o da vefat... Ama artık bu bir gelenek. Bu sarayda yalnız kadın soylular oturacak. Onun yerine II. Abdülhamit'in hangi soylu cariyeden, kadinefendi'nden olduğunu benim bilmediğim Feride Sultan gelip yerleşmiş. Boğazın serin sularına, tatlı havasına karşı. Cumhuriyet Kurulduktan sonra bu saray Boğaziçi lisesine verildi. biz de o okuldan çıktık. Aklımı kuralayan bir soru var: Bu yüz odalık koca sarayda Feride Sultan acaba ne yapardı? Soyluluk yapardı elbette ama yine de ben soruma soyut yanıtlar arıyorum. Bir de eşime sorayım dedim:

— Sen şaşırmışsın. Onlar soylu. Sen soyluların ne yaptıklarını nasıl anlıyacaksın?!

Rumeli ve Giritli yemekleri

Nevval ÇİZGEN

Bâlâda mezkûr tavr-ı kadim üzre olup, lâkin, yumuşak olmağla herkes mahzuz olmaşın, gericik idâli olan zat-ı mühteremler tabaklara tembî ile, vech-i âti üzre uhterâ idüp pişireler. * VIII. yüzyıla ait bir yemek risalesi

Büyük bir çiftlik. Üç katlı konağın giriş katında geniş bir salon, oda, mutfak ve banyo yer alır. Ahsap merdivenlerden dönerek ikinci kata çıkılır. Her yer bembeyaz yağlıboya. Üçüncü kata çıkılınca geniş salonu çevreleyen dört oda vardır.

Amma nimen en çok ikinci katı severmiş. Büyük mermer şöminenin piriç süslemeleri, at ve kuş heykeliçikleri onun ve kardeşlerinin en hoşlandığı oyunlara gebe. Altı pembe mermerle süslü şöminenin tüm mermerleri oymalıdır; Hafif dairesel yapısı yumuşaklık verir bütününe. En üst başta at üstünde duran kılıçlı bir adam heykelinin tuynetan yapıldığını şimdi anlatırken fark ediveriyor sanki.

Evin en alt katı mahzendir. Büyük küpler içinde yağ saklanır. Burası zahire ambarıdır. Bazı küpler tursu, tulumlar da peynirler içindir. Bu küpler on tenekesiz alacak büyüklüktedir. Tavanda asılı kavunlar, meyvalar: Olağanüstü bir yerdir burası...

Yedi-yüz koyundan alınan süt o sene peynir yapılacaktır. Oysa Anadolu'ya göçtüğünde köylülerin satılmayan sütü nehré döküklerini çok görmüş nimen. Onlara peynir yapmayı öğretmiş.

Sütler sağılıp gelinece ısıtılır ve peynir mayasıyla mayalanır. üstü örtülür, donuncaya dek beklemeye kalır. Büyük tahta kaşıkla yoğurt kıvamındaki şey karıştırılır. Sonra ince Patiskadan (Cendere) boğçalır içine o hamur konur. Çengellerle asılır. Suları kazaclarla toplanır. Akan bu mavi su biriktirilir ve kazanda üstüne süt ilave edilerek tekrar kaynatılır. Bu lor olur.

Cendelerle aşağıya indirilir, düğümleri çözülür. Üstüne özel taşlar konarak inceltirilir. Kalıp kalıp kesilir. Süzülüş süyün içine bu peynirler yerleştirilerek tenekelere doldurulur. Ağzı lehimlenir. Üç günde bir tenekeler alt üst edilir.

Orbeyi olan dedem o denli huysuz bir adammış ki; Sahura kalkınca taze yemek istermiş. büyük nimen saatlerce önce kalkar, Kömür ateşinde yemek pişirir, yufka açarmış. Herkesin sahura kalkması ve namaz kılması zorunlulukmuş. Bir gün "Pat" diye bir ses duymuşlar namazda. Anneanem ayakta uyuyup yere düşmüş!

Bu Rumeli yemeklerinden bazılarını tarifleyelim bakalım: **Çağlabademli Et**

Kuzu eti zamanı pişirilir. Çağlabademle birlikte haşlanır. Pişince yumurtanın sarısıyla yoğurt karıştırılarak kestirme yapılır. Üstüne bol derootu, nane konur. Bu yemeği kestaneli de yaparlarmış.

Taze Soğanlı Et

Kuzu eti zamanı pişirilir. Doğranan taze soğan tereyağla öldürülür. Etile birlikte bol derootu atılır ve karıştırılır. Az suyla pişirilen yemek atışten alınınca bol karabiber ve yumurta, yoğurtla karıştırılarak masaya alınır.

Papaz Yahnisli

Dana veya kuzu parça et salçayla karıştırılır. Üzerine ayıklanmış bol sarımsak, tereyağ ve sirke ilave edilir, su katılıp pişirilir. Yağda düşmeden tencerenin kenarları hamurla kapatılır.

Kaygana
10-15 tane yumurtayı köpürünceye kadar çırpıp içine irmik karıştırılır ve fırına sürersiniz. Fırından çıkınca üstüne şurup dököceksiniz...

Lor Tatlısı
10-15 yumurta lor içine kırılır, biraz un biraz irmikle iyice karıştırılır. Tavada kaşık kaşık kızartılır. Kızaranlar ilk şurubun içine bırakılır. Servisten önce şuruptan çıkarılır ve üstüne çiğ kaymak sürülür.

Anneanem Giritli olan dedemle evlenince ellisek kilodan kırk kiloya düşmüş. Rumeli'de sadece araba tekerleklerini yağlar ken kullandıkları zeytinyağ ve zeytinyağı yemekler onun işle ipliği çevirmiş. Dedem bakmış gelin gidecek, büyük nimen (annesine) yemek yapmayı yasaklamış. Daha sonra anneanem de Girit yemekleri yapar ve yer olmuş.

İstifno, turp otu filizi, radika, arapsaçı, çiporta, şevketi bostan gibi otlardan yapılan salata ve yemekler çok sevilir.

En ilginç Salyangoz Yemeğidir.
İlk yağmurlardan sonra mührü açılmaması salyangozlar toplanır. Sepeteki salyangozların üstüne bolca kepek ekilir. Üstüne tahta ve taş koyarak sabitlenir.

Sabahleyin sepetin üstüne bir avuç iki tuz serpilir ve devamlı sallanarak tulumba altında bir güzel yikanır salyangozlar.

Sonra kaynamış suya atılan salyangozlar buçur buçur ses çıkarırlar. Bir tencerede zeytinyağı içine ince doğranmış soğan pembeleşinceye dek kavrulur. Ufak ufak doğranmış domates ve maydanoz eklenir. Salyangozlar eklenerek karıştırılır. Mis gibi bir koku yayılır etrafa. Dedem yorgan ıgneşisiyle yerdî salyangozlar.

Midyeli Pilav
Temizlenmiş, kabuklu midyeler bir kenara konur. Tencerede zeytinyağı ile soğan kavrulur, taze biber ve domates, derootu, ince kıyılmış olarak eklenir. Midyeler ve piriç en son atılır ve pilav gibi denlenir. Yanına mutlaka cacık ister.

Eski Rumeli ve Girit yemeklerinden bir avuç tarifle belki ülkemizin sahip çıkılmayan, unutulmuş zenginliğine bir katkı da bulunmayı umuyorum. Kültürümüzün önemli bir parçası olan göçmenler, gelenekleri, yemekleri ve sosyal yaşamlarıyla anadolu'ya renk kattılar. Bu renkleri korumak hem hakkımız, hem de görevimizdir.

* Türk Yemekleri Haz. Yrd. Doç. Dr. M. Nejat Sefercioğlu

Elbasan Tavası

Kuzu kol bütün olarak haşlanır. Yumurta ve yoğurt çırpılıp ete güzelce yedirilir. Fırına verilen et çıkınca üstüne nane serpilir. Servise hazırdır.

Sucuklu

Kıymanın içine sarımsak, kimyon, karabiber, tuz ve bir fincan sirke konur. Güzelce yoğrulur. Uzun uzun şekillendirilen köfteler yağ katılmış salçalı suya atılır. Pişince altı kapatılır.

Topalak Çorbası

Evde makarna kestikleri gün artan hamurlardan küçük bir yufka açar onu kare kare parçalarla ayırır, un dolu bir tabakta leblebi tanesi gibi olan yuvarlak köfteleri una bularlar. Ocağın üstündeki tencerede tereyağı ve su kaynayan köfteleri, hamur parçalarını içine atarlar, pişme işlemi tamamlanınca üzerine nane serper, içine de yoğurt katarlar. Tereyağda kızdırılmış kırmızı biber içine dökülürken çıkardığı ses ve kokudan durulmazdı diye anlatır nimen ve anneanem...

Boranı

İspanaklar yıkanır. Haşlanır. Bir tencerede tereyağla un kavrulur. Haşlanmış ıspanak atılarak iyice ezilir. Biraz su eklenerek karıştırılır. Pişme tamamlanınca sarımsaklı yoğurtla karıştırılır. Üzerine tereyağda kızdırılmış kırmızı biber dökülür.

Rumeli Pidesi

Mayalı hamur uzunlamasına açılır, arasına peynir, kıyma veya tavuk eti konur. Üstüne iki yumurtayla karıştırılmış yoğurt dökülür. Erimiş tereyağ gezdirilip fırına verilir. Buna şıştova veya ziftov denir.

Bir Diğer Pide Çeşidi

Hamur yoğrulur. Yufka açılır. Çok ince olmalıdır. Hamurun iki kenarı katlanır, arasına peynir konur. Bir daha katlanarak arada kalmış oklava hamur büzölerek çıkartılır. Muska biçimindeki katlamada her kata tereyağ konur. İki yumurtayla karıştırılmış yoğurt çırpılıp üstüne dökülür. Erimiş tereyağ gezdirilip fırına verilir.

Et Tatlısı

Rumeli'nin en ilginç tatlısıdır bence. Dünyanın en lezzetli ve zor işlerinden. Kurban bayramı tatlısıdır daha çok. Bir kuzu boyunu haşlanır. Haşlanmış etler tel tel tiftilir. İsteğe göre koyuluktaki tatta yapılan şurubun içine atılır. Kuru erik, vişne, kayısı ile birlikte kaynatılır. Piştikten sonra indirmeden önce füstük, kavurmuş badem, biraz gülşuyu eklenir ve söndürülür. Tencere kapağı kapatılmaz. İçindekiler yumuşamış diye, soğumaya bırakılır.

Kaygana

10-15 tane yumurtayı köpürünceye kadar çırpıp içine irmik karıştırılır ve fırına sürersiniz. Fırından çıkınca üstüne şurup dököceksiniz...

Lor Tatlısı

10-15 yumurta lor içine kırılır, biraz un biraz irmikle iyice karıştırılır. Tavada kaşık kaşık kızartılır. Kızaranlar ilk şurubun içine bırakılır. Servisten önce şuruptan çıkarılır ve üstüne çiğ kaymak sürülür.

Anneanem Giritli olan dedemle evlenince ellisek kilodan kırk kiloya düşmüş. Rumeli'de sadece araba tekerleklerini yağlar ken kullandıkları zeytinyağ ve zeytinyağı yemekler onun işle ipliği çevirmiş. Dedem bakmış gelin gidecek, büyük nimen (annesine) yemek yapmayı yasaklamış. Daha sonra anneanem de Girit yemekleri yapar ve yer olmuş.

İstifno, turp otu filizi, radika, arapsaçı, çiporta, şevketi bostan gibi otlardan yapılan salata ve yemekler çok sevilir.

En ilginç Salyangoz Yemeğidir.

İlk yağmurlardan sonra mührü açılmaması salyangozlar toplanır. Sepeteki salyangozların üstüne bolca kepek ekilir. Üstüne tahta ve taş koyarak sabitlenir.

Sabahleyin sepetin üstüne bir avuç iki tuz serpilir ve devamlı sallanarak tulumba altında bir güzel yikanır salyangozlar.

Sonra kaynamış suya atılan salyangozlar buçur buçur ses çıkarırlar. Bir tencerede zeytinyağı içine ince doğranmış soğan pembeleşinceye dek kavrulur. Ufak ufak doğranmış domates ve maydanoz eklenir. Salyangozlar eklenerek karıştırılır. Mis gibi bir koku yayılır etrafa. Dedem yorgan ıgneşisiyle yerdî salyangozlar.

Midyeli Pilav

Temizlenmiş, kabuklu midyeler bir kenara konur. Tencerede zeytinyağı ile soğan kavrulur, taze biber ve domates, derootu, ince kıyılmış olarak eklenir. Midyeler ve piriç en son atılır ve pilav gibi denlenir. Yanına mutlaka cacık ister.

Eski Rumeli ve Girit yemeklerinden bir avuç tarifle belki ülkemizin sahip çıkılmayan, unutulmuş zenginliğine bir katkı da bulunmayı umuyorum. Kültürümüzün önemli bir parçası olan göçmenler, gelenekleri, yemekleri ve sosyal yaşamlarıyla anadolu'ya renk kattılar. Bu renkleri korumak hem hakkımız, hem de görevimizdir.

* Türk Yemekleri Haz. Yrd. Doç. Dr. M. Nejat Sefercioğlu

Dersaadet'den kadın manzaraları

Derleyen:
Selahattin AYYILDIZ

"Allah her türlü bela ve afetten korusun. İstanbul, Osmanlı ülkesinin yüzü suyudur. Ulema, sulâha, üdeba beldesidir. Ahalisinin tabaka tabaka tesbit edilmiş kıyafetleri vardır. Hal böyle iken bazı yaramaz avretler, halkı baştan çıkarmak kasdile sokaklarda süslü süslü gezme-ye, libaslarında türlü türlü bid'atler göstermeye, kefere avretlerini taklid ederek serpuşlarında acap şekiller yapmaya başlamışlar; ismet adabını tamamen kaldırarak mertebede kıyafetler uydurmaları, evvelce menedilmiş iken namus perdesini tekrar kaldırmaktan korkmamaları, türlü türlü kötü kıyafetlerle dolasmaları, birbirini görerek ismet ehli hatunları da baştan çıkarmak mertelerine varmıştır."

Eski İstanbul'da yaşayan Osmanlı kadınlarını giyim kuşamlarının belirlenmesini öngören bu ferman, Lale devrinde Nevşehirli Damat İbrahim Paşa sadaretinde 1725 yılında çıkartılmıştır. O İstanbul şehri ki Osmanlı'nın yüzünün suyu. Sakin ola bugünün şehir suyu ile karıştırılmaya. Ve dahi ol zamanın Osmanlı hatunları birtakım dış mihrakların etkisiyle başlarına acapı şekiller vermeye başlamışlardır. İşte; görülen lüzum üzerine yukarıdaki ferman yazılmış, bu vahim gidişe dur denilmiştir. Fermanın devamında bakalım neler denilmektedir:

"İrz ehli ve ismet sahibi kadınlar kocalarını kendilerine bu yeni çıkma elbiseler tedarikine zorlamakta imiş. Kudreti yetmeyenler veya yetip de karıların bu nev-zuhur kıyafetlere bürünmelerine rızası olmayanlar karılarından ayrılma dedecelerine varmışlar. Bu garip kıyafetler yasaktır. Kadınlar bundan böyle büyük yakalı feracelerle sokağa çıkmayacaklardır. Başlarına üç değirmiden büyük yemeni sarmıyacaklardır.

Kadınlar sokaklarda veya mesirelerde yeni çıkma büyük yakalı feracelerle görülürse, feracelerinin yakaları o anda alenen kesilecektir. Uslanmaları ısrar edenler olursa, ikinci ve üçüncü seferinde yakalanıp İstanbul'dan taşraya sürgün edileceklerdir. Bu husus, mahalle imamları vasıtasıyla bütün İstanbul kadınlarına tebliğ olunsun. Yaramaz avretlere uymak yüzünden sokakta elbiseleri yurtilarak perde ismetleri lekelenecği ırz ehli hatunlara anlatılsın.

Bunları diken terzilere ve şeritcilere de tenbih olunsun. Bu yasağın tatbikine Yeniçeri ağası memur edilmişlerdir. Asla göz yumulmasın, merhamet edilip himaye yolu tutulmasın. Yasak gereği gibi tatbik olunsun..."

Reşat Ekrem Koçu'nun "Tarihimizde Garip Vakalar" adlı eserinden alınan ferman aynen böyle. Ancak akla ister istemez bunun nasıl uygulandığı takılıyor. Koçu'nun buna ilişkin görüşüne değinelim: "Kadın taifesiyile uğraşmak kolay mıdır? Türlü iş ve cilde ile sokağa fırlamış bir İstanbul aşiftesinin fettan bakışları karşısında hangi Yeniçeri veya Bostancı neferi ve zabitanın eli o süslü feracenin gayet büyük bir kelebek kanadını andıran yakasını kesebilir?"

Herhalde kesememiş olsa gerek ki, aradan geçen yıllardan sonra 1791 de, Üçüncü Selim devrinde bir yasaklama fermanı tanzim edilmiş. Birer nüshaları da İstanbul, Eyüp, Galata, Üsküdar kadılarıyla Yeniçeri Ağasına ve terzibaşına gönderilmiş. Bakalım neler denmekte kadınların giyimelerine ilişkin:

Kadın taifesinin sokaklarda ve pazarlarda iştiha çekici tavırlarla dolaşmaları ötedenberi yasaktır. İngiliz şâlisi denilen çuha gayet ince olduğundan, o çuhadan ferace giyen kadınların ferace altındaki esvapları dışarıdan görünüyor. Kadınların İngiliz şâlisinden ferace kestirmeleri evvelce şiddetle menedilmişti. Kadınlar Engürü şâlisinden ferace kestirmeye başladılar. Fakat bu kumaş da ince ve kadınlar adeta sokağa feracesiz çıkmış gibi olduğundan o da yasak edilmişti. Aralıkta bazı hayasızların yine Engürü şâlisinden ferace kestirdikleri ve giydiklerini isticik ve gördük. Yasağımızın dikkat ve şiddetle tatbikini ve terzilerin Engürü şâlisinden ferace kesip dikmelerini tekrar emrediyorum. Bu yasağımızı dinlemeyen terzi tutulup, aman verilmeyip dükkanının kapısına asılacaktır..."

Kadınlara, fermana aykırı kıyafet dikmekten kaç terzinin dükkanının kapısında can verip vermediği meçhul. Ancak bilinen bir nokta varki o da o sıralarda İstanbul civarındaki uzakça mesirelerin hafif meşrep kadınların asıklarıyla buluştuıkları yerler olmalarıydı. Buralarda biraz riski olmasına karşın dile düşmeden can sohbeti edilirdi. Konuya ilişkin bilgiyi tarihçi Reşat Ekrem Koçu'dan alalım:

TURGUD BEZMEN ARŞİVİNDEN

"Hükümete birkaç ihbar oldu. Kadınların arabalarla uzak mesirelere gitmesi ve arabacıların da kadınları alıp oralara götürmeleri yasak edildi. Aşağıdaki satırlar 1752 tarihli bir fermanın alınıdır:

(Nisvan taifesinden bazıları tenezzüh ve tefferrüç bahanesiyle Üsküdar'dan Kısıklı, Bulgurlu, Çamlıca ve Merdivenköyü'ne, bazıları dahi Boğaz'dan Tokad, Akbaba, Dereseği ve Yuşa'ya arabalarla gidip ve edeb ve hayayı atıp envai şen'atı irtikap ettikleri ihbar olundu. Bundan böyle kadınların arabalarla bu uzak mesirelere gitmeleri yasak edilmiştir. Gidenlerle, onları yasağa rağmen arabasına alıp götürecek arabacılar, yakalandıkları gibi İstanbul'dan taşraya sürüleceklerdir.)

Mesela bu kadarla kalsa iyi, dahası da var. Bunların bir kısmı deniz ulaşımına, bir diğer kısmı da kaymakçı dükkanlarında kadınların hareketlerine sınırlama getiren yasaklar. İşte, aynı kitabın başka bölümünden Koçu'nun görüşü ve yorumu: "Eski kaç göç devrinin kadın hayatı garabetlerle dolu hoşça bir sohbet mevzuudur. Mesela İstanbul'da Fatih'ten İkinci Abdülhamid devri sonlarına, meşrutiyete kadar kadınlar tek veya iki üç çift kayıklara erkeklerle beraber binemezlerdi.

Yasağın konulmasına sebep bazı hafif meşrep nazenin taze kadınların kayıklarda, kırıkları olan erkeklerle buluşmalarına mani olma. Bazı kaykçılar, bu oynamalara göz yumma karşılığı devlete tespit edilen narhıtan kat kat üstün para kopardıkları için yasağa rağmen kayıklarına erkeklerle beraber kadın alırlar, görülüp de niçin aldığı sorulunca, "Erimdir! dedi aldım" derlerdi. Bu gibi uygunsuzlukların önüne geçilmesi için de kaykçılar kâhyasına, bostancıbaşıya sık sık şiddetli emirler verildi. Taze kadınların, Halîç ve Boğaziçi iskelesine dolmuşa işleyen kayıklarına bile erkeklerle binmesi yasaktı. Bu yasaktan yalnız ihtiyar kadınlar, o da dolmuşa işleyen kayıklar olmak şartı ile istisna edilmişti."

Reşat Ekrem Koçu bu konuda kaykçılar kâhyasına gönderilen bir fermanın bahsetmektedir. Söz konusu ferman 1580 tarihini taşımaktadır.

"Bundan evvel de tenbih edilmişti. Taze avretlerin levend taifesiyile kayığa girip gezmelerine mani ol ve bu hususu bütün kaykçılara tekrar tekrar tenbih et!"

Anlaşıldığı üzere daha önce getirilen yasaklar hafifmeşrep kadınlarca hafife alınmış olup konu buyruk gücündeki fermanlarca belli zamanlarda sıkılanmış. İyi ama neden bu şekilde bir baskı getirilip, taze avret kısmı kayıklardan yollara, yollardan kaymakçı dükkanlarına kadar hal ve hareketlerinde kontrol altına alınmış o devirlerde? Bu sorumuzun yanıtı da istim gibi arkadan gelmekte, üstelik gayet açık bir şekilde verilmektedir.

"Eyüp'ün kaymağı ve kaymakçı dükkanları İstanbul'un şöretlerinden.

Onaltıncı asırda, herhalde türbe ziyareti bahanesiyle Eyüp'e gelen bazı hafifmeşrep kadınların kaymakçı dükkanlarına girip evvelce anlaşıtlıkları erkeklerle bu dükkanlarda buluştukları görüldü ve Eyüp Kadısı tarafından hükümete şikâyet edildi. Bunun üzerine Eyüp Kadısı'na 1573 tarihli bir yasak fermanı gönderildi ki Kadî Efendi'ye yazılmış bu fermana:

"Kaymakçı dükkanlarına bazı nise taifesi kaymak yemek bahanesiyle girip oturup namahremlerle cemolup halâfî şer işleri vardır diye müslümanların haber verdiklerini bildirmişsin. Bu babda ihmal caiz değildir. Kadınlar kaymakçı dükkanlarına gitmeyeceklerdir. Gelen kadınların dükkana alınmamasını dükkan sahiplerine şiddetle tenbih et. Tenbihini dinlemeyen, dükkanına kadın müşteri alan dükkan sahibini muhkem cezaya çarptır!" deniliyordu. Bu yasağın ne kadar devam ettiği bilinmiyor. Ancak hafifmeşrep kadınlarla ilgili olarak çıkartılan kısıtlamalardan namuslu kadınlar da, yani bütün kadınlar nasibini alıyordu. Yasaklar, kadınlar için hayatı çekilmez hale getiriyor, onları toplum dışı bırakıyordu. Akla şöyle bir soru gelebilir. O dönem ilaca derman bir feminist olsun yok muydu? Ama, tarihi belgelerden edindiğimiz izlenimlere göre feminizme de, ağız birberle eylemlerine de rastlanamamaktadır. Şaka bir yana, günümüz kadınının cumhuriyet de, rejimin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'e de o denli şükran borcu var ki... Geriye baktığımızda tarih bunun örnekleriyle dolu. İster uzak, ister yakın olsun..."

KAYMAK

Gaudi'nin Barselona'sı

(12 sayfadən devam)

daha önce geçilmemiş açıklıklar geçilmektedir. Çeliikle birlikte kullanılan cam, geniş dış yüzeyleri örtmeye yararken, betonarme de çeliğin çekmeye dayanan niteliği ile tasn basınca dayanım niteliğini bir araya getirmektedir. Ancak mimarlar bu konulardaki bilgileri çok kısır olduğu için işleri mühendislere bırakmış durumdaydılar. Zaten daha 1800 yıllarında giderek uzmanlaşmanın sonucu olarak, mimarlık ile mühendislik ayrı eğitimler gerektiren, ayrı kişilerin işleri haline gelmiştir. Mimarlar mesleklerini ya daha yaşlı mimarların bürolarında çalışarak ya da mimarlık okullarında öğreniyorlar, sonra da onyedinci yüzyılın "kamu - görevlisi" mimarının yaptığı gibi, kendi uygulamalarını başlıyorlardı. Devletten çok özel kişilerin işlerini yapmayı giderek yeğleyen mimarların tersine, mühendisler üniversitelerin özel fakültelerinde veya Fransa'da ve Orta - Avrupa'da olduğu gibi, özel teknik üniversitelerde yetismekteydiler.

İşte bütün bunlardan çok uzak bir ortamda, sanayi devriminin değil doruğuna ulaşmak, henüz belli başlı adımlarını bile atmamış olan İspanya'da. Gaudi'yi tüm gelişmeleri yakından izlemiş bir kişi olarak görüyoruz. Katalanya, 19. yüzyılın sonunda gerçek bir rönesansa tanık olurken, evladi Gaudi de devrimin etkilerini algılamayı sürdürmekte, dönemin belli başlı sanat akımlarını izlemektedir. Gotik anlayış yenilenmekte, Ruskin'in yazıları, Wagner'ın müziği, Empresyonizmin güçlü yapıtları birbirlerini tamamlıyarak, *art nouveau*'nun doğuşunu hazırlamaktadır. Ancak Gaudi diğer ülkelerdeki meslektaşları gibi "makinenin tülüsima, büyütsüne" kapılacağına, endüstri devrimine kesin bir tepki olarak, doğaya dönmeyi yeğleyecektir. Parlamakta olan *art nouveau* onu tarihsel tutku-larından özgürleştirerek, duyduğu tepkilerden de güç alarak, doğaya, doğanın belli başlı öğelerine, bitki dokusuna, hayvanlara... yöneltecektir. Sanat tarihçilerine bakacak olursak, daha çok genç yaşlarda sanat tarihinde yer almış ne kadar biçim varsa, hepsini incelemiş, öğrenmiş ve hazmetmiştir. Ama 1900 yılı geldiğinde bunların tümünü, yani bildiklerinin hepsini unutmayı anlamaz bir biçimde başarmış durumdaydı. Artık Gaudi'ye göre süsleme, bir yapının son kertedeki anlatımı olarak, mimarının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu yaklaşımı, onu, devrinin çok önemli diğer yaklaşımlarının geliştiğin Şikago okulu temsilcilerinden, "Süslleme bir cinayettir" diyen Adolf Loos'tan ve daha nicelerinden ayrı düşürmektedir. Gaudi'ye göre, bir yapı sadece işlevsel konumu tarafından belirlenmez, yapının tamamı, en gizli köşelerine kadar plastik bir değere sahip olmak zorundadır. Mimar Neo-klassizmi, binalar tekdüzeleştiren, onları kişiliklerinden arındıran bir akım olarak görür ve 19. yüzyıl sonunda belirginleşmeye başlayan kitle toplumu içinde anonimleşen bireyi kimlik kazandıran bir mekan anlayışına yönelir. Ona göre, "yaşanabilir mekan, yalnızca şiirsel olandır". Çünkü ancak böyle bir mekan düşlerin dışı vurulması olanacağı sağlar. Aslında kitada ilk yeni stil olan *art nouveau* da - ki gerçekten bir stildir - doğrudan doğruya yeni olma özlemine dayandığına göre, bu yepyeni mekan anlayışı ile tam anlamıyla caksılabilmektedir. Gaudi'nin stili, İspanyol geç Gotik'inin ve İspanyol Baroku'nun coşkunluk ve fantezisiyle ve hatta görünüşte gene Akdeniz yerel mimarisiyle belirli bazı ilişkileri olmasına rağmen, tamamiyle özgün ve yepyeni bir stildir. Gaudi'yi de kapsadığını kabul ettiğimiz *art nouveau*'da derinden derine işleyen bir yan da vardır: bazı tarihçilerin dedikleri ya da *art nouveau*'yu ykaların iddia ettikleri gibi, sadece dekoratif (ya da bozumsuz) bir stil değildir. Etkileri hele Gaudi gibi sürüp giden yapılara her zaman yakınlık duymuş birisine ulaştığı zaman, özellikle derinlik kazanmakta ve büyümektedir. Gaudi'nin birçok yapısında, biçimler şeker kuşları ya da termit karıncalarının yuvaları gibi çoğalmakta, kolonlar çekül dışı yerleştirilmekte, çatılar dalgalar ya da yılanlar gibi eğilip bükülmekte, yüzeyler çini kaplamalarla ya da kalın bir harçla bağlanmış tabak-çanak kırıklarından yapılmış mozaiklerle doldurulmaktadır. Buna bir kötü beğeni, bir zevksizlik örneği de denebilir, özgünlük doludur ve gözündü budaktan esirgemeyen bir cesaretle ele alınmıştır.

YAPITI

Yine sanat tarihçilerine göre, Gaudi'nin mimari yaşamını dörde bölerek incelemek mümkündür. Birincisi 1878 - 1882 yılları arasında ve üniversiteden mezun olmasıyla başlar, Vicens evi'nin yapımına başlayana kadar sürer. İkinci dönem 1883 - 1900 yılları arasında kalan dekoratif ağırlıklı yapılar dönemidir. Bu yıllarda Vicens evi, Güell pavyonları, Güell sarayı, Sagrada Familia kilisesi, Episkopal sarayı, Botines evi, Belleguard ile Calvet evi yaratılır.

1900 - 1917 yılları arasındaki üçüncü dönemde kendine özgü stilini artık açıkça algılayabildiğimiz Güell parkını, Battlo evini, Mila evini, Sagrada Familia okulunu ve Güell kolonisindeki kiliseyi inşa eder. Dördüncü ve son dönem ise 1918 - 1926 yılları arasında kapsayan ve kendini tümüyle Sagrada Familia kilisesinin tamamlanmasına adanmış dönemdir.

Göreceli olarak gönüllü bir havayı yansıtan Vicens evi (1878 - 1880) geçmişe bir dönüş, doğu özlemine ve Venedik sanatına bağlı bir zevkin izlerini taşımakta, kısacası Arap Hristiyan tarzının bir örneği olmaya yaklaşmaktadır. Ama Vicens evi'ni dev bir eser izleyecektir. 1898 ile 1914 yılları arasında oluşturduğu Güell pavyonları ya da kolonisi... Üzerinde ritüzel güle bulunan kocaman bir kuleyle belirginleşen bu topluluğun iç mekanlarında Gotik eğilimler göze çarpar. Çok değişik iki tarz olan Arap ve Gotik mimari öylesine bir uyum içerisinde kullanılmıştır ki, bir araya gelebilme "güçlüğü" bu kadar keyifli bir ritme dönüşmektedir. Güell parkı Gaudi'nin doğaya yaklaşımının en açık biçimde dışı vurulduğu yapıt olacaktır. Gaudi'ye göre doğada düz çizgi yoktur. Öyleyse bu park da düz çizgilerden arınacaktır. Çünkü Güell parkı örgütlü, ama özgür bir mekan yaratmaya yöneliktir; Mimar da burada yeni bir ilişkiler bütünü oluşturmak istemektedir. Bu nedenle programda yer alan altmış tane villayı, bunları çevreleyen fiziksel dokuya tam bir uyum sağlayacak biçimde tasarlar.

SAGRADA FAMILIA

Gaudi'nin ününü İspanya sınırları dışına taşıran, mimarlıkta uluslararası boyutlarda bir şaşkınlık yaratan Sagrada Familia kilisesi, 1884 - 1926 yılları arasındaki çalışması- nın ürünüdür. Bu yapıt belki de yüzyılımız mimarlığının kurallara, kalıplara en büyük saldırısı, en büyük meydan okuyuşudur. Burada Gaudi, klasik dönemlerden beri geçerliliğini koruyan, mimarının temel kurallarından birini, "duvarlar ve sütunlar taşır, damlar kuleler, bacalar, kubbeler taşınır" kuralını yok saydı. Oldum olası dörtgenlerden nefret eden sanatçı, düşüncesini gerçekleştirebilmek için o güne dek dik inen yüzeyleri parçalamış seramikle kapladı, kıvrıdı, yuvarladı, büküdü, girintiler, çıkıntılar oluşturdu, tavanları duvarların bir devamı haline getirdi. Bu binanın yapımı sırasında gözünün önünde bulundurduğu modelin, kabuklu deniz canlılarının imgelieri olduğuna inanmamak olanaksızdır. Amacı, o güne kadar yapılmış olanların benzerini yapmamak, mimarlığı tekdüzeliikten, değişmezlikten kurtarmaktı. Nitekim, yalnız biçimleri değiştirmekle kalmayıp, bunlara bunlara plastik bir zenginlik sağlamak için form hareketlerine renk hareketlerini katması da bunu göstermektedir. Sagrada Familia ya da diğer yapıtları inceledikimizde, hemen hiç bir duvarın dik immedığını, hiç bir yüzeyin iki boyutlu olmadığını, hiç bir damın düz ya da yatay olmadığını, hiç bir kolonun dik yükselmediğini, hiç bir yapıtın tek renkli olmadığını, bütün iç ve dış mekanların birbirlerine kesintisiz geçiştiğini görürüz. Onun bir özelliği de her türlü çekiciyi hiç bir tedirginlik duymadan birarada kullanma cesaretini göstermiş olmasıdır. Sonsuz plastik olarak sağladığı için, taşı diğer malzemelere yeğlediğini de buna eklemek gerek...

MILA EVI

Doğada düz çizginin bulunmadığını söyler Gaudi... "düz çizgi, tasalı ve dar kafah insanları ıcadır" diye de ekler.

Bu nedenle 1905 - 1910 yılları arasında yaptığı Mila evi, diğer dalgalara benzeyen kıvrıntılarla bezenmiştir. Ön cepheden taşan demir süslemelere de aynı hareketi verir, öylesine verir ki, bütün bu yapıların ardında, 20. yüzyılın karmaşık dünyasına ait yeni bir tür algılama biçiminin ışıqlarını yansıtan, ressamlığı, mimarlığı, kentçiliği, oymacılığı, demirciliği, yontuculuğu birbirine karan mistik bir sanatçı kimliğini açıkça görmek mümkün olur. Mila evi, planı ve cephesiyle denizin oyduğu bir kayalık gibidir örneğin, taştan ke-

silmiş cephesini sular vura vura aşındırmış, oraya buraya dalgaların taşıdığı yosunları andıran metaller asılmış, kayanın daha yumuşak olduğu yerlerde delinmesini andıran, göze benzer pencereler oyulmuştur. Yapının tümü Van Gogh'un son resimlerinden biri gibi dönmektedir. Doğa ritminin ortaya konması işine insanın tam olarak katılmakta olduğu açıkça bellidir. Gaudi'nin bu "denizin biçimlendirdiği akropolis"inin damını dolduran çinler kalabalığının tekin olmayışı da bundan ileri gelmektedir. Bunlar ikonlar ya da gar-dianlar gibi derinlerde bir yerlerden miğferleriyle gelmekte, kırık merdivenlerin orasında burasında yerlerini almaktadırlar.

Gaudi'nin mimarlığının neden, bir bakıma gerçeküstücü yontu ve resmin, örneğin bir başka Katalanyalı olan Picasso'nun öncüsü ve ekspresyonist mimarlığın doyurucu, inandırıcı bir örneği olduğunu bu yapı yeterli ölçüde açıklamaktadır.

Yaşamı boyunca kural tanımayan, Gaudi, yine hiç beklenmedik bir biçimde ölürdü: Alabalığına ağır ilerleyen bir tramvay ona doğru gelirken üstelik güpegündüz, cadden den kaldırıma çıkmayı düşünemedi... 1926 Haziran'da, kazadan üç gün sonra öldüğünde yetmişdört yaşındaydı.

Ölümünden yıllar sonra dünyanın gelişmiş geçmiş en büyük mimarlarından bir başkası, Le Corbusier, onun için şöyle diyecekti:

"...Barselona'da gördüklerim, olağanüstü gücü, inancı ve yeteneği olan ve kavganın tam ortasında yaşayan bir adamın işiydi. Barselona'da gördüklerim, bir adamın, ustaca çizdiği resimleri taştan oymasıydı. Bence Gaudi, 1900'lerin tek yapı ustasıdır. O büyük bir sanatçıydı. Yalnız insanlığın kalbini derinliklerine seslenmesini bilenler kalıcı olmayı başarabilirler. Bunlar, yaşamları boyunca yanlış anlaşılar, kurallara karşı gelmekle, günün gereklerine uymamakla suçlanırlar. Dünyanın kötü niyetlilerle dolu olduğu bu anda, mimarlığın ışık saçan niteliğini ve zaferini görüyoruz. Bu zafer yapısai, ekonomik ve teknikti. Bu zafer, sonsuz bir iç birikimden doğmaktadır. Böylesi bir mimarlık kişiliğinin bir ürünü, kişiliğin dışı vurulmasıdır..."

GAUDI'NİN BARCELONA'DAKİ YAPITLARI

Ciudadela Park (1876-1882) • Plaza Real'da sokak lambaları (1878-1879) • Vicens Evi (1883-1887) • Güell Evleri (1889-1892) • Teresian Koleji (1890-1899) • Güelli Sarayı (1886-1891) • Sagrada Familia Kilisesi (1884-1926) • Figueras Evi (Bellesguard) • (1990-1902) • Calvet Evi (1898-1904) • Battio Evi (1904-1906) • Güelli Parkı (1900-1914) • Mila Evi (1900-1912) • Güelli Kolonisi (1898-1915)

Kaynak : ÇAĞDAŞ ŞEHİR DERGİSİ, SAYI 1, MART 1987.

Çıragan Sarayı.... Dün

(16. sayfadən devam)

meler yapıldı, ayrıca Yıldız Sarayı'nın en değerli eşyalarıyla II. Abdülhamid'in Rembrandt, Ayva-zovski gibi ressamların eserlerinden oluşan tablo koleksiyonu buraya getirildi.

Ancak, çok parlak bir biçimde ikinci toplantı devresine giren Milli Meclis, daha sonraki toplantılarına burada devam edemedi. 20 Ocak 1910 günü, Milli Meclis salonunun üst bölümünde ve muhasebe dairesinin üstüne bakan bahçeye nazır çatı katındaki kalorifer bacasından çıkan bir yangında, saray 5 saat içinde kül oldu.

Bu sırada Mesudiye Zirhlisi Romörkört Kumpanyası'nın itfaiye ekipleri ve Amerikan, rus sefa-retine ait yatlar yangını haber alır almaz sarayın önüne geldilerde de, şiddetli esen lodusun da körk-lediği alevler karşısında çaresiz kaldılar. Yangında paha biçilmez antika eşyalar, II. Abdülhamid'in tablo koleksiyonu, V. Murat'ın özel kütüphanesi ve gizli belgeler, ilk Milli Meclis tutanakları kurtarılamayarak yandı. Bu büyük yangından yalnızca bazı ufak tefek eşyalar ve gümüş takımların bir kısmı kurtarılabildi.

* Yalıdaki eğlenceler, gece boyunca yanan çıralarla yapıldığı için, halk tarafında "Çıragan eğlenceleri" olarak adlandırılmıştı.

Kaynak : Pars Tuğlacı'nın "Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma dönemi ve Balyan ailesi" adlı kitabı.

**DAYRAM TATİLİNİN UZAMASI NEDENİYLE
BU SAYININ SATIŞA SUNULMASI GECİKMİŞTİR,
ÖZÜR DİLERİZ.**

EDITÖR

YIL : 3 SAYI : 21 BİZİM ŞEHİR MAYIS 1991 HABERLERİ PROKLUS	
PROKLUS REKLAM VE YAYINCILIK LTD. ŞTİ. PROKLUS ADVERTISING AND PUBLISHING CO. LTD.	
BİR İBRAHİM AYRAL HOLDİNG KURULUŞUDUR.	
SAHİBİ CÜNEYT AYRAL	GENEL YAYIN YÖNETMENİ : KERİM FERİAN
SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ : NEDİM AKKOHEN	GÖRSEL YÖNETMENİ : OSMANPADE YAŞAR
FOTOĞRAF DANIŞMANI ERGÜN ÇAĞATAY	ARASTIRMA GRUBU BAŞKANI Dr. ÜSTÜN ÇELİKLER
İSVEÇ MUHABİRİ : DEMİR ÖZLÜ :	SEKRETER : SEVİM BİYYIK
FRANSA MUHABİRİ : MERZUKA ARIKAN	MUHAŞEBE MÜDÜRÜ : BIROL MARAL
ALMANYA MUHABİRİ : NECİMİ SÖNMEZ	DİZGİ - BASIM
YÖNETİM YERİ	TİSAMAT - 118 10 19 - ANKARA
ZİNCİRKUYU CADDESİ, SELİN APT. 15/11 ULUS 06020 İSTANBUL TEL : (90-1) 157 60 92 - 93 FAX : 157 60 95 TELEK : 26896-AYRIL-TR	DAĞITIM YAYDAĞ - İSTANBUL
YAYIMLADIGIMIZ TÜM YAZI, RESİM VE BELGELER; KAMU YARARI GÖZETİLMEK VE GAZETEMİZİN ADI BELİRTİLMEK KOŞULUYLA YENİDEN YAYIMLANABİLİR.	
TAM SAYFA SİYAH-BEYAZ : ÜÇMİLYONLIRA YARIM SAYFA SİYAH-BEYAZ : BİRMİLYON YEDİYÜZELİBİN LIRA ÇEYREK SAYFA SİYAH-BEYAZ : BİRMİLYON LIRA	
TAM SAYFA RENKLİ : BEŞMİLYON LIRA YARIM SAYFA RENKLİ : ÜÇMİLYON LIRA ÇEYREK SAYFA RENKLİ : İKİMİLYON LIRA	

DEVAMI ONDOKUZDA

Türkiye'de yahudiliğin kaçınıcı yılı?

Dr. Üstün ÇELİKLER

Engizisyonun İspanyadan göç etmek zorunda bıraktığı Yahudilerin, Osmanlı ülkesine yerleşmelerinin 500. yıldönümü "Hoşgörünün 500. yılı" adıyla kutlanmaya başlandı. Bu çerçevede, 1992 Yılı'nın "Türkiyede Yahudiliğin 500. yılı" olduğu görüşü de savunuldu. (1) Bu yazıda, bunun geçerliliği tartışılacak ve Osmanlı'nın Bizans'tan devr aldığı Yahudi toplulukları üzerine bilgiler ana çizgileri ile iletmeye çalışılacaktır.

"Türkiyede Yahudilik" gözü ile günümüzün coğrafi sınırları anlaşılıyor ise, bu coğrafi mekanda, antik çağdan beri Yahudi toplulukları yaşamaktadır. Roma İmparatorluğunun İ.S. 70 yılında, Filistin'de yaşayan Yahudileri, İmparatorluğun çeşitli ülkelerine sürgün etmesi (Diaspora) ile, Anadolu'ya da önemli sayıda Yahudi topluluğu yerleşir. Sardi'de (Salihli yakınlarında) İ.S. 200-616 yılları arasında kullanılmış olan bir sinagog Arkeolojik kazılarla ortaya çıkarılmış ve restore edilmiştir. Buradaki İbrani ve Grekçe yazıtlardan, şehirde 5.000-10.000 kişilik Yahudi topluluğunun yaşadığı, Hristiyan ve Yahudi dükkanlarının yan yana yer aldığı anlaşılmaktadır. (2) Roma İmparatorluğu döneminde, Anadolu'da altmıştan fazla şehir ve kasabada Yahudi topluluklarının yaşadığını biliyoruz. (3) Bizans şehirlerinden Nicaea (İzmit) te 10. yüzyılda, Abydos (Çanakkale, Nara burnu) 1096 da, Pylae de (Yalova, Topçular iskelesi) 11. yüzyılda, Efes te 11. yüzyılda, Mastaura (Nazilli yakınlarında) da 11. yüzyılda, Amorium (Emirdağ yakınları) da 9. yüzyılda, Kappadokya da 11. yüzyılda, Neocaesaria (Niksar) da 10. yüzyılda Yahudi topluluklarının yaşadığı kaydedilmiştir. Onikinci-onüçüncü yüzyıllarda, Chonae (Honaz), Strobilos, Bodrum yakınlarında Usput (Aspat?) kalesi, Seleucia (Silifke), Trabizond (Trabzon) Gangra (Çankırı) da Yahudi toplulukları vardı. (4) Daha sonra kendilerinden söz edeceğimiz Karaim'lerden bir grup da Antalya'da yaşamaktaydı (5). Bizans dönemi Anadolu'sundaki Yahudilerin bir kesimi, Diasporadan beri burada idiler. Onuncu yüzyıl sonlarında Bizans'ın doğuya genişlemesi ve 11. yüzyılda halife El-Hakim'in islam ülkelerinde yaşayan gayrimüslimlere dinsel baskı uygulaması nedeniyle göç edenler bu sayıyı daha da artırdı. Bizans'ın doğu komşusu Anadolu Selçuklu Devleti, topraklarını genişlettikçe ve eski Bizans şehirlerini içine aldı, Yahudi topluluklarını da nüfusuna kattı. Mevlâna'nın yaşadığı dönemin Konya'sında günlük hayat üzerine bilgiler de edinilen Menakıbu'l-Arifin'de Konyada Yahudi Mahallesi olduğu anlaşılmaktadır.

Bizans döneminde Yahudi topluluklarının bulunduğu Bursa, İzmit, Edirne gibi şehirlerin Osmanlıların eline geçmesi ile ondördüncü yüzyılın ilk yarısında Yahudi-Osmanlı ilişkilerinin başlangıcından söz edilebilir. Böylelikle de bu ilişkilerin tarihi 150 yılı aşkın bir süre daha geriye gider. Osmanlı Devleti sınırlarını doğuya doğru genişlettikçe Yahudi dininin doğduğu topraklara sahip olur, 1492'de İber yarımadasından Osmanlı toprağına Yahudi göçü başlar, Anadolu'daki Yahudiliğin tarihinde yeni bir sayfa açılır. 500. Yıl, Sefarad (İspanyanın

İbrani adından türetilmiş sözcük) Yahudiliğin Türkiye'deki başlangıç tarihidir.

Zamanın akışı içinde siyasi coğrafya statik kalmadığı gibi, coğrafi mekanda yer alan insan unsuru da değişim gösterir. Noktasal bir zamanı tarihe başlangıç olarak almak bir yöntem yanlıştır, o noktadan öncesini yok saymaya neden olur; Türkiye tarihini 1071 ile başlatmak gibi. Osmanlı devleti, kuruluş aşamasında tek bir etnik unsurdan oluşmadığı gibi, siyasal sınırlarını genişlettikçe, yeni sahiplendiği ülkeleri ülkesine, bu ülkelerin halklarının dillerinden sözcükleri diline, maddi kültüre ait öğelerini kültürüne kattı, belli bir iç tutarlılığı olan

bir bütün oluşturdu. Bu bütün, parçalarının tek tek toplamından farklı bir şeydi. İstanbul bu bütünlüğün oluşmasında özel bir öneme sahipti. Şehrin Bizans'tan alınması, kültürel mozaiki bozmadı, yeni unsurlar ile zenginleştirdi. Osmanlı topraklarında yaygın deyişi ile "yemiş iki buçuk millet" yaşadı.

Osmanlı'nın Bizans'tan devraldığı Yahudi toplumu da homojen değildi. Balkan Yarımadası ve Ege adalarındaki Yahudilere, Ortaçağda Romaniotlar deniliyordu. Bunlar Grekçe konuşuyorlardı ve inançları da Aşkenazik idi. (7) Romaniotlar, antik çağdan beri İstanbul'da yaşamaktaydılar. Şehirdeki Yahudi yerleşimine ait ilk kayıtlar İ.S. 318 tarihinde başlamaktadır. (8) 1100'lü yılların sonunda gezgin haham Toledolu Benjamin şehri ziyaret ettiğinde 2000 Rabbanit (9) ve 500 Karait (10) aile olduğunu belirtmişti.

Bizansa, ticaret amacı ile gelen İtalyan kökenli bir Yahudi topluluğu da vardı, (11) Sefarad göçü ile bunlar çabuk assimile oldular.

1453'de İstanbul'un alınmasından sonra, şehrin bozulan ekonomisinin iyileştirilmesi, nüfusun artırılması, o zaman kullanılan deyimle "şenlendirilmesi" için sürgün edilenler arasında Yahudiler de vardı. Fetihten 25 yıl sonra, şehrin nüfusu 9000 Müslüman, 3000 Rum, 1500 Yahudi ailesinden oluşuyordu. (12) İstanbul'a gelen Yahudiler, geldiklere kentlere göre ayrı gruplar halinde organize oldular. Kendi sinagogları, liderleri vardı, eski ülkelerinden getirdikleri gelenekleri yaşıyorlardı. Osmanlı öncesinde, Yunanistan'ın büyük kısmı, Girit ve Korfu, adaların pek çoğu Venedik idaresinde idi. Romaniot bilginler, eğitimlerini din bilginleri Aşkenazik olan Padua'da alıyorlardı. Fatih tarafından hahambaşılığa getirilen Moşe Kapsali de Aşkenazik eğitim görmüştü. onbeşinci yüzyılın sonlarında İspanya göçmenlerinin öncülere gelmeye başladılar. Moşe Kapsali'nin ölümünden sonra hahambaşı olan Romaniot lider Elijah Mizrahi, göçmenlere yardım organize etti. Osmanlı devletine karşı statüleri itibarıyla İstanbul'da oturmayla mecbur tutulanlar "sürgün", gönüllü olarak Osmanlı toprakları dışından gelenler "kendi gelen" statüsünde idiler, ikincisi daha serbest bir statü idi, bu da iki topluluk arasındaki sosyal farklılıkları pekiştirdi. Romaniotlar ulusal-dinsel özelliklerini dış etkilere karşı korumak eğilimindeydiler. İspanyadan gelenler yoksuldu, ancak iyi eğitim görmüş olanları daha yüksek kültürel düzeydeydiler. Tevrat, felsefe okumaları, müzik, astronomi, matematik ile ilgilensinlerdi. Zengin Romaniotların yanında hizmetçi veya öğretmen olarak iş buldular. (13) 1633 ve 1660 yıllarında Yahudilerin yoğun olarak yaşadığı semtlerde çıkan büyük yangınlar, yer değiştirmelerine, bu da Sefaradlar ile Romaniotlar arasındaki harmanı hızlandırmaya neden oldu. Romaniotlar Sefaradların içinde eridiler, kendi dillerini yitirdiler ve Sefarad dilini (Ladino) konuşmaya başladılar. (14) Karaimler ise, sayıca çok azalmakla birlikte ayrı bir topluluk olarak yaşamaya devam ettiler ve günümüze ulaştılar. Bu ilginç topluluk başka bir yazının konusu olacaktır.

Notlar

- 1 — Gülerüz N. The History of The Turkish Jews, A Brief Review, Condensed from a lecture by Naim Gülerüz, August 1989, Çoğaltılmış not.
- 2 — Scott J.A., Hanfmann GMA, Sardis maddesi, The Princeton Encyclopedia of Classical Sites, 1976 Princeton University Press.
- 3 — Vryonis S, The Decline of Medieval Hellenism in Asia Minor s. 52 (J. Justen'den naklen) 1971, University of California Press.
- 4 — Vryonis, a.g.e s:52.
- 5 — Vryonis a.g.e (Ancori'den naklen) s:14 nt.
- 6 — Ahmet Eflaki, Ariflerin Menakibi (Menakb ul-Arifin) Haz: Tahsin Yazıcı Cilt 2 s: 64, 1986, Ankara
- 7 — Cohen R. The Romaniots and The Sephardim, The Struggle For Hegemony in Istanbul in The Late 15 th. and 16 th. Centuries First International Congress on Turkish Jewry Discussions Çoğaltılmış not, October 18, 1989
- 8 — Cohen, a.g.y
- 9 — Rabbanit: Geleneksel inançta olan
- 10 — Karait: Sadece tevrati (Tora) kabul eden, Talmud'u reddeden inancı, ileride ayrıntılı bilgi verilecek.
- 11 — Heyd U, The Jewish Communities of Istanbul in The Seventeenth Century. Oriens 6, 1953
- 12 — Cohen R. a.g.y
- 13 — Cohen R. a.g.y
- 14 — Heyd U, a.g.y